

అభినవనరస్వతి

[మాసపత్రిక]

నాగరఖండ స్వర్ణకారవనహారాది బహుగ్రంథకర్తయగు

జానపతి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారి

బ్రతురింపబడుచున్నది.

గుంటూరు.

సంపుటము

81

1939 సం॥ ఏప్రిల్ నెల

సంచిక

1

విషయములు.

౧. వృత్తినిర్ణయము
౨. నానాగ్రంథములు
౩. శ్రీశర్మార్చనార్చనమునకు సంబంధించినవి
౪. ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్యమునకు సంబంధించినవి
౫. పురుషోత్తము
౬. జానపతిగారి సంపాదించిన అద్భుతము నాగరఖండపత్రిక
౭. పుటలు (17-20 పుటలు) వంటి లిఖితకావ్యములు
౮. నాగరఖండము (89-72 పుటలు) పిమ్మట నాగరఖండము
౯. నాగరఖండ (177-180 పుటలు) సంపాదించినవి

చందానిర్ణయము సంవత్సరమునకు

ప్రధానపాఠశాలకు	రూ 25 0 0	సహాయకులకు	రూ 5 0 0
పాఠశాలకు	10 0 0	చందాదారులకు	రూ 8 0 0

Printed at the Chandrika Press, Guntur,
and published at Guntur by the Editor, Astavadhani
Janapati Pattabhirama Sastry,
author of Nagarakhanda, Swarnakaravyavaharam
etc., etc.

రాజపోషకులు.

శ్రీమంతు, రాణి అదిలక్ష్మి దేవమ్మ బహదరుగారు,
గద్వాలసంస్థానము.

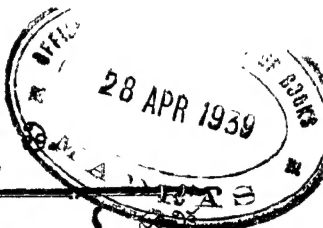
ప్రధానపోషకులు.

- ౧ శ్రీశ్రీ జగద్గురు సచ్చిదానందాభినవశంకర భారతీస్వాములవారు.
హంపి.
- ౨ శ్రీశ్రీ జగద్గురు, అభినవోద్దండ విద్యావృంధాభారతీ
స్వాములవారు, పుష్పగిరి.
- ౩ ఇనిగెల వెంకటధర్మారెడ్డి దేశములుగారు - ఆత్మకూరు.
ఈ తంగెడ సరసింహారావుగారు, కరణము, మోర్జంపాడు.
- ౪ ఆర్. రామారెడ్డిగారు, దైవముదినె.
- ౫ రాజా సురభి వెంకటరత్నంబ బహదరుగారు,
రాణి, ఆఫ్ జలపోలు, కొల్లాపురము.
- ౬ శ్రీశ్రీ లక్ష్మీనరసింహస్వామివారు, యూదగిరి.
- ౭ రఘునందనసింగుగారు, నెల్లూరు.

పోషకులు.

- ౧ బాగల్లమూడి కుష్మన్దాస్వామినాయుడుగారు, కారంచేడు.
- ౨ లింగాల రంగారెడ్డి దేశములుగారు, గణపురము.
- ౩ రాజా కందుకూరు లెలమూర్త్యపాదరావు బహద్రుడు
జమీందారుగారు - దేవిడి.
- ౪ రాయపోలు రాఘవదీక్షితులుగారు, పోలీసు సర్కిలిసెక్టరు,
గూడూరు.
- ౫ తాండ్ర వెంకటకృష్ణారెడ్డి దేశములుగారు, బసవాపురము.
- ౬ రామచంద్రారెడ్డి దేశములుగారు, ఇసునూరు.

అభినవసరస్వ

సంపుటము

30

శ్రీప్రమాధి సంవత్సరము

చైత్రమాసము.

0

కృతివిమర్శము

గోపికారహస్యము :— నిర్వచనైకాశ్వాసము. గ్రంథకర్త యెల్లాప్రగడ శ్రీకృష్ణమూర్తిగారు. వెల 0-6-0. గోపికలు కృష్ణుని గేవల మోహంధ్రులై మాడలేదనియు నీయుధయులకును బూర్వజన్మసంబంధ ముండుటంజేసియే కూడిక కల్గిన దనియుఁ దగు దృష్టాంతములతో సమర్థించి యది యందఱకును తెలియని గూఢవిషయముగనుక గోపికా రహస్యమని యాగ్రంథమునకుఁ జేరుపెట్టఁబడియెను. గ్రంథకర్తయే యిది యపూర్వప్రయత్నమని వ్రాసియున్నవాఁడు. కావున నపూర్వమన్న నున్నగు వ్యాకరణాదుషములు పాటించవలసినవి కావు. కైస్తవులు కృష్ణుని కీర్తన...మర్మము నెఱుంగక ... నిందావాక్యముల ... వ్రాసి ... యాధార్థ్యము ... తెలియరాకుండ నొనర్చియున్నారనియు నట్లే ముసల్మానులుగూడ ... నిందించి యున్నారనియు భారతీయరహస్యజుల ... నిందించి ... యోగీశ్వరేశ్వరుని యవతారమునకు లోపములనే సమకూర్చియున్నారనియు నిట్టిపరిస్థితులతో మునిగి తేలుచున్న భరత వర్షమున ... నీకావ్య మొక రత్నదీపమై కృష్ణుని కాంతిని వెలిగించు...చున్నదనుట నిస్సంశయమనియు నీబడిన రాయప్రోలు వెంకటరామసోమయాజులుగారి యభిప్రాయ మమూల్యమై యాగ్రంథరహస్యమును వెల్లడించుచున్నది. ఈకవి మనిషుడు గ్రామవాసి యెల్లాప్రగడ రామకోటయ్యగారి మూడవకుమారుఁడు. భారద్వాజగోత్రము. ఆటవేలనియోగి. దిగువపద్యముం దిలకించి కవితాకమనీయత కనుగొందురుగాక.

క. లీలామానుషవిగ్రహం డాలలనాజనము గూడి యస్థితవిధి

హేమాగతిఁ గ్రీడించుచు లీలలఁ దాఁ దేలి యొప్పె లీలాత్మంజై.

దండకపంచకము :— వీరభద్ర స్మరింపఁ లక్ష్మీ హనుమ త్కృత్రికలను గూర్చిన యొక దండకములు నిం దలరారెడిని. ఇది గుంటూరుజిల్లా పల్నాడు తాలూకా గురిజాల గ్రామవాసుఁడగు పిన్నెలి నరసింహకవి చే రచించఁబడినది. వెల 0-2-0 ఇందు దండకపంచకమే కాక శిష్టరక్షణరంహ లక్ష్మీస్మరింహ యను మకుటముతో వ్రాయఁబడిన మట్టుపలి స్మరింహస్వామిమీఁది పద్యపంచకముగూడఁ బరచెడి. దండకములలోఁ దల్లి దేవతావర్ణనము తగువిధముగాఁ జేయఁబడినది.

ప ప నా గ రి కు లు

(గాడేపల్లి వీరభూపతి స్త్రీగారు - గద్వాలసంస్థానపండితులు)

తే. హిందుమతమన రోయుచు నింగిలిషు

వేషభాషలతో విఱ్ఱివీరి తిరిగి

స్త్రీలు పురుషులు వీధులు దిరుగు బాగు
కాని చేకూర దొక్క యేగాని గాని.

సీ. పురుషులు స్త్రీలును దిరుగు శేర్పడె గాని
దొరల మంత్రాంగంబు దొరకదయ్యె.
క్రాపులు డోపీలు గల్లు శేర్పడె గాని
హఱాణరాజ్యాంగమే మొదవదయ్యె.
అంగభాషను మాటలాడనయ్యెనుగాని
వారివ్యాపార మేర్పడనిదయ్యె.
సిగ రెట్లు దిండ్ల బైస్కిళ్ళ నెన్ను తెకాని
వలయుసొమ్మన స్వస్థ వార్తయయ్యె.
ప్రబలసామ్రాజ్య మొనంగూర్చు బ్రాలుమాలి
చెడు విడాకులచట్టంబు లడుగుటయ్యె.
ప్రతిము చెడ సుఖమా లేదు. పతితు లగుచు
కులము విడనాడినను గటా ! కూడు లేదు.

2

సీ. వేషభాషలకల్మి విస్తృతసామ్రాజ్య
మగుననియొకొ వీరి యాశయములు ?
ఈనాము లమ్మిన నిండ్లూడిపోయిన
వర మందినటా వీరి వాంఛితములు ?
ఉద్యోగ మొదవింపకున్న నే దెటులైన
సప్తలమనియొకొ దృష్టిపథము ?
తలిదండ్రు కులకాంత మలమలనూడిన
సౌఖ్యమే యనియొకొ నైరణంబు ?
ఉన్న తమసొమ్ముకా చెడి యోగు లొడిచి
పరుల బానిసతనమైన బడయలేక
సలిని సుతులనే చేసేత సాకలేక
శీల మడుగంటుటాకొ విదేశీయఫలము ?

3

సీ. అందలు నాంగ్లేయు లగుచుండిరే కాని
సామ్రాజ్యము గడించు శక్తి సున్న.
ప్రతిఘనం డాంగ్లేహంపము దాల్చునే కాని
ప్రోన్నతాశయముల బుద్ధి ననదు.

ఎల్లరు హూణులై యేపారుమరెకాని

ప్రాభవోద్యోగాలపట్ల నొట్టు.

ఇంద టింగ్గీఘతో నేఘమిటిరికాని

విభవగౌరవముల విధము వేటు

(ఇంక సంకరశాసనా లిలను నిలువ)

చేతులెత్తుట జాత్యైక్య సిద్ధియనుట

పలుసిరులు వారికే కాద సులివియెల్ల

సూయారే యార్యహిందూసమాజములకొ ?

4

సీ ఔస్కిలు మోటు రభ్యాసమైనదికాని

కొని వీరి కొనగఁ జేకూళగూడ.

ఎవ్వఁడో సుత నిచ్చి యిచ్చుట గల్గిన

పెట్రోలు లైసెన్సు వీడ యెటులు ?

ముంజేయిగడియారములు వలయునుగాని

పాప మేమాపు సస్టై లొనర్చు ?

హస్తలాఘవముల నది సమకూరిన

దేని కీతఁడు టైము తెలిసికొనుట ?

బూట్లు కోట్లును బొగ సిగరేట్లు విడువఁ

జాలఁ. దొనఁగూర్చుకొన శక్తిచాల దకట !

బిచ్చమే నెవ్వ రిడరు. వైపెచ్చు సిగ్గు.

నాగరకవిద్య ! ఎంత సౌనద్య మిడినావె ?

5

సీ. నవనాగరక భాషణముల విజ్ఞానులై

మార్గదర్శకముల మహిమ గనిరొ ?

వివిధపదార్థైక విజ్ఞానచతులై

కీర్తి వైకొను గ్రంథకర్త లైరొ ?

సవవిమానంబులొ నౌకలొ మోటులొ

కూర్పింపఁగల బుద్ధికుశలులైరొ ?

పలుచోళములు సూచి భరతోద్ధరణ మిద్ది

తెలియుడంచను జగద్విదితులైరొ ?

సంకరాభ్యాససంస్కార (శాసనముల)

ప్రాచులూడెడి జీవితపథ మిదొకటి

సంతరించిరి. దీనితో జన్మ సిద్ధి.

అట్టితరగతి యేమతమైన నేమి ?

6

సీ. హిందువుడేకదా యెల్లఖండములలో

ఘనుడు సాత్వికమణి గాంధీ గలడు.

ఇండియన్ గద పెద్ద. ఇంజనీయర్లలో

అగ్రణి విశ్వేశ్వరయ్య గలడు.

భరతపుత్రుడేకదా ప్రాపంచికతపస్వి

కోవిదుం డరవిందఘోషు గలడు.

ఆర్యుడేకద ప్రపంచాదర్శసుకవితా

మండనుం డారవీంద్రుండు గలడు.

ప్రముఖు లేగినవారిలోఁ బ్రకృత మున్న

వారిలో నెందఱెంద టున్నారో కనుడు.

తొలగినను స్వీచ్ఛమార్గంబు దొక్కలేని

ఉభయతోభ్రష్టు లేందున్న నొక్కఫలమె.

7

మ. ఇవి హంసంబులుగావు సత్పదమునం దెంతే విహరింపఁగా

అవనిం గాకులుగావు చెట్టులపయిన్ హా కావుకావంచు భు

క్తివిధానం బెటులో గడించుటకు. పైకిం గ్రిందికిఁ బాటలే

ని వయోధర్మ పరాయణుల్ నవనవోన్మేషప్రభావోదయుల్. 8

కేరళ రాష్ట్రవర్ణాశ్రమస్వరాజ్యసంఘముహాసభ.

జామెరిక్ రాజాగారి యుద్బోధము.

(దేవాలయప్రవేశ శాసన ధిక్కారము.)

అఖిలభారతవర్షీయ వర్ణాశ్రమ స్వరాజ్యసంఘమువారి యాజమాన్యమునఁ గేరళ దేశముందు సనాతనధర్మముహాసమ్మేళనము పాలఘాటులో... ప్రారంభించిరి. ఇందులకుఁ గేరళ దేశమునుండియు దక్షిణదేశముండలముల నుండియు 500 మంది ప్రతినిధులే తొందరి. 1000 మంది ప్రేక్షకులు వచ్చిరి. ఈమహాసభకు ధర్మపీఠ రాజా కాలికట్ జామెరిక్ గారధ్యక్షులుగా నుండిరి. వీరు రైలుస్టేషను దిగినతోడనే యపూర్వ స్వాగత సన్మానంబులు జరిపి పూలమాలచే నలంకరించి పురవీధులలో నుత్సవము మహోత్సాహముతో గావించుచు నొక మైలుకుఁ బైఁగా నుండు కమిటీహాలుకుఁ

దోడ్కోని వచ్చిరి. తర్వాతఁ గొంతతడవునకు వచ్చిన శ్రీకొల్లంగోడు రాజాగారును సన్మానోత్సాహముతోఁ దీసికొని రాఁబడిరి. శ్రుతిస్మృతి సదాచార బద్ధులై సంతకము గావించి యనుమతి పత్రములను గొన్నవారిచే సభామండపము కీర్తికొరసెను.

ఆ వచ్చిన పులినిధులలో వీరు ముఖ్యులు-కొల్లంగోడు రాజా సి. ఐ. ఇ. యం. యల్. ఎ. రావు బసూదూర్ యం. సి. కృష్ణ వర్మ రాజావారు, రావుసాహెబ్ యన్. నటేశ అయ్యరు బి. ఎ. బి. యల్., యం. సి. ఉదయవర్మరాజాగారు, పున్నత్తూరు రాజాగారు, వారిక్కుమాన్చారి పలియానంబూదిపాడు, టి. యన్. రామస్వామి అయ్యర్ బి. ఎ. బి. ఎల్. గారు, రామచంద్రశర్మ (కంఠీవరం) గారు, సుబ్రహ్మణ్యయ్యర్ బి. ఎ. బి. ఎల్. (దేవకోట) గారు, యం. ఆర్. శంకరయ్యర్ (రిటైర్డ్ డిప్టీ స్ర్విజ్ఞ) యు. పి. కృష్ణమాచార్యులు (కాశీ) గారు మున్నగువారు. వీరు గాక యొక వందమందికిఁ బైఁగా నంబూదివారు ప్రతినిధులుగా వచ్చిరి.

పిమ్మట శ్రీ కొల్లంగోడు రాజాగారు సభాప్రారంభమహోత్సవము గావించుచు సనాతన ధర్మీయులకు మిక్కిలి సంకటదశ వచ్చియున్నదనియు దేవాలయ ప్రవేశ వ్యతిరేకముగా 4000 మంది సంతకములు చేసి మద్రాసు గవర్నరుగారికిఁ బంపియుండినను శాసనమైనదనియుఁ బ్రస్తుతకర్తవ్యమేదో నిర్ణయించి యాచరణమున కతిశీఘ్రిముగాఁ దీసికొనివచ్చి ధర్మరక్షణము గావించవలసిన బాధ్యత నీజామెరిన్ రాజాగారి యధ్వర్యుల క్రింద నడచు మహాసభ వహించవలసి యుండుననియు మన మందఱ మిందులకు సర్వ విధములఁ దోడుపడవలసియున్నదనియు మున్నగు సంగతులతో నదృష్టోపన్యాసము గావించిరి.

అసంతరమునం దాహ్వాన సంఘాధ్యక్షులగు శ్రీ కొమన్ నాయర్ బి.ఎ.బి.ఎల్. గారు ప్రస్తుతమున మన కాంగ్రెసువారు మతాచార విషయములలోఁ బ్రవేశించి మిక్కిలి చులకనగా మతసంస్కార వియషములను జూచుచు శాసనంబులం గ్రావించి బాధించు సంగతిని మహారాజులు పండితులు ప్రజలు సర్వవర్ణస్థులు ధర్మరక్షణైకోద్యోగముతో సంఘీభవించవలసిన కాలమిదియే యనియు వీరు“ఎవరికివారే యమునాతీరే”అను నట్లుండిన హిందుత్వముగూడ నాశనమగుననియు మున్నగు సంగతులతో సుపన్యాసము గ్రావించి శ్రీ జామెరిన్ రాజాగారి నధ్యక్షులుగా నుండఁగోరిరి. తరువాత నటేశయ్యర్ శంకరయ్యర్ గార్లు బలపఱచినమీఁద శ్రీ కాలికట్ జామెరిన్ రాజాగారి గౌరవన మధ్యించి మహోపన్యాసము గావించిరి. వీరు తమ యుపన్యాసమునందు ధర్మరక్షణకై దీక్షా బద్ధకంఠులగు తమ పూర్వుల మార్గము ననుసరించి తా ననాగోగ్యదశయం దున్నను నధ్యక్షపదవి కనర్హుఁడైనను ధర్మరతితో నంగీకరించితి ననియు దేవాలయ నిర్మాణాదులను గుఱించియు వాని విధులగుర్చియు వీనికి హాని గలుగునట్లు మన కాంగ్రెసు ప్రభుత్వమువారు గావించెడి చట్టమును గూర్చియు ధార్మిక చక్రవర్తి కొచ్చిక్ మహారాజావారు దేవాలయముల నెంత భక్తిశ్రద్ధలతో మేరుధీరత్వమున భ్రష్టముగానుండఁ గాపాడి ధర్మరక్షణ మొత్తప్రశంసనీయుముగాఁ జేసిన సంగతియు నింక ననేక విషయంబులను వ్యక్తీకరించిరి. మఱియు నీదేవాలయ ప్రవేశ శాసనము గుఱించిన వ్యవహారమును మన మందఱ మొకటిగాఁ జేరి పరస్పర సాహాయ్య

మొందును వ్యావహారికముగా ప్రీతికొన్నిలు పఱకుచుండఁ జూచి చరిష్కారము గావించుకొనవలసియున్నదనియు నుద్ఘోషించిరి.

పిమ్మట మహాసభ జయమును గోరుచు భారతదేశమందలి యన్నిప్రాంతముల నుండి పంపిన టిల్లిగ్రాములను లేఖలను 150 వైంగ్రామున్న ముఖ్యములగువానిని సభాకార్యదర్శిగారు చదివెరి.

ఈసభ కంగముగా సనాతన ధర్మీయ విద్యవైరుషత్తు జరుగుచుండెను. దక్షిణదేశీయ పండితులు చాలమంది వచ్చిరి. చర్చించిరి. శారదాష్ట్ర దేవాలయప్రవేశశాసనము, కివాహ విచ్ఛేదపు టిల్లు మున్నగువానిని శాస్త్రీయముగా ఖండించి ప్రభుత్వమువారి కిట్టివి తగవని తీర్మానించిరి. ఈపరిషత్తుకు బహుశ్రీ వక్త్రాంతే వేయనఁబూర్తిపాడు గారధ్యక్షత వహించిరి. కొచ్చిక్ సంస్థానము నుండి వచ్చిన మహాపండితులగు నజ్ఞానశిలకం చెన్నమంగలం శాస్త్రులవారు పరిషత్తును బ్రారంభించి దివ్యోదన్యాసము గావించిరి. పాలఘాటు నివాసులును పండితవరేణ్యులునగు బ్ర. వేదాంత శిక్షాద, అండ్ శాస్త్రీగారు స్వాగతోపన్యాసము గంభీరముగాఁ జేసిరి.

తిరుపడ ముఁదుూరునుండి హిందూధర్మవీరదళమొకటి యేర్పడి యిట్లున్నట్లుగా మొనల్చెను. ఈదళమున కధ్యక్షులు బ్ర. ఎ. కుప్పస్వామి అయ్యరగారు. ఈ దళమీద దళము మలబారు దేవాలయ ప్రవేశశాసనమునకు ద్యుతికప్రచారము గావించునది. ఇందు యం. యస్. శంకరయ్యర్ బి ఎ, బి. యల్., గారిచే హనుమద్ధ్వజ విహారస్సవము గావించఁబడెను. జయజయధ్వానములతో సభ ముగింపఁబడెను.

పురవాసు లందఱు దుదినాఁడు సనాతనధర్మవీరులకు సత్కరులకుఁ బండితులకు నాయకులకుఁ జక్కని సత్కారంబులం గావించిరి. (కల్పవల్లి.)

—♦ ఆర్యధర్మ ధనస్వత్వమహావిప్లవము. —♦ (పుల్ల ఉమామహేశ్వరశాస్త్రిగారు.)

సంస్కరణమును పదము బాగుపఱచు దాని యందే వర్తించునని పాణిని “సంపరిభ్యాం కరోతౌ భూషణే” అను సూత్రముచే నిరూపించెను. తప్పొప్పులును బాగోగులును మానవ బుద్ధి నిర్వచనీయము లనునెడ నాబుద్ధు లనంతములు, నవ్యవస్థితములు ననుక్షణ విలక్షణ కల్పకములు నగుటచే నవ్యవస్థాదోషశస్త్రములై వినిగము కము లేక సుందోపసుందన్యాయ సంక్రమణమున లోక వ్యవహార సాధకములుగాక బాధకము లగుటచే శాస్త్రమునే యాధారపఱచుకొని నిర్వచించవలెనని “తస్మాచ్ఛాస్త్రం ప్రమాణంతే కార్యాకార్య వ్యవస్థితౌ” అనువచనముచేతను శ్రీ భగవంతుఁడు గీతలలో నొక్కి పక్కాఁజించుచున్నాఁడు. కాబట్టి యే మతస్థులక్షణము దమతమ మత గ్రంథములే వానిని నిరూపించుట కార్థారము లగుటచే సంస్కరణమనుకొను నాధునికులు హిందువుల మనుచుండుటచే హిందూమత గ్రంథములే వానిని నిరూపించవలసి యుండును వారిచే నిర్దేశించఁబడుచున్న సంస్కరణాభాసము లన్నియు స్వమత గ్రంథ విరుద్ధములై యిహపరలోక సుఖభ్రంశకములుగాను వివిధదుఃఖప్రాపకములుగాను నిర్ణ

యించబడియుంట నీసంస్కరణములు సంకరణములే యనవలసి వచ్చుచున్నవి. కనుక “ సంకరో నరకాదైవ ” అనువాక్యమే యిటు వర్తింపుచున్నది. అందువలన మేచ్చ బంధునకు కలిచే బ్రహ్మర్షిత్వములై కలి భృత్యులచే శిరసాపహించబడి యాచరింపఁ బడుచు నాచరింపఁజేయబడుచుద్యమించబడుచున్న యీ మత రాజకీయ సంకరణము లాద్యులకు స్వయాపకశకములై స్వీయ సర్వస్వములోచ్చేదనమునకే కారణము లగును. ఈ ప్రపంచమంతయు నిలువఁబడుటకు ధర్మమే మూలకారణమని “ ధర్మో విశ్వస్య జగతో ప్రతిష్ఠా ” అను శ్రుతి యుద్ఘోషించుచున్నది. అధర్మమే జగన్నాశక కారణమని

శ్లో॥ “ అధర్మైశ్చైథతే తావత్తతో భద్రాఽపి పశ్యతి
తత స్సహత్వాఽ జయతి సమూలస్తు వినశ్యతి. ”

ఇత్యాద్యర్థ వచనము యుద్ఘోషించుచున్నవి. ఇట్టి సితిలో లోకము నందలి వివిధ మతాంతరస్థులను దమ మతధర్మముల నెట్లు రక్షించుకొనుటకుఁ బాటుపడుచున్నారో తమ కంటఁ జూచుచుండియు మతాంతర మహామోహకామిలాక్రాంత దృష్టు లగుటచేఁగాబోలుఁ బరమపవిత్రములై యుభయసఖాధాయకములై తనరారు స్వమతధర్మములు వివరీతముగ భాసించుటయు వానిని నిర్మూలించుట కహర్నిశముగ వీరు పాడుపడుటయుఁ జూడ “ వినాశకాలే వివరీతబుద్ధిః ” అను నాగోష్ఠీ క్తి స్మరణకు వచ్చుచున్నది. పోనిండు తమకట్టి మోహమున్నచో దా మట్లాచరించి దాని ఫలము నొందవచ్చును. కాని స్వధర్మపర్యులగు సార్వజన్య సైల్ల ర మతధర్మముల జేయఁబూనుట “ తాదైష్ఠ్య కోతి వన మ్మైందైశ్చయే ” నన్నట్లు చేయుట కాదా? సర్వస్వాతంత్ర్యము లను సంపాదించి ధర్మరాజ్యమును స్థాపించఁ బాటుపడుచున్నామని చెప్పుచు మతాచార స్వాతంత్ర్యమును గూడ నూడఁజెఱుకుచున్న వీరి విజ్ఞానము వివరీత జ్ఞాన మగుచున్నందులకు, విచారింపని విజ్ఞాఁడుండునా? అయ్యయో! ఏ మేచ్చ మత మహామోహసురాపానము స్వస్వరూప జ్ఞానమునుగూడ నశింపఁజేసి యిట్లు తెయితక్కులాడించు చున్నదో యీ మేచ్చమతస్థుల స్వమత రక్షణాన క్తినిగూడ నది గననీయుట లేదా? ఆర్య ధర్మ భూమియగు నీభారత భూమి నెందఱు పాలించి యుండలేదు? అందులో ధర్మరక్షకు లెట్టి ఫలముఁ జెందిరో ధర్మనాశకు లెట్టిఫలముం జెందిరో యెఱుంగరా? మా యుగమగుటచే మా సంస్కరణము లవ్యాపతములై సాగునందురా? ఈ కలిలోనే యిట్లులే వెనుక పొద్దాది దుర్మతములు వ్యాపించి ధర్మచ్యుతిం గలుగ జేసినపు డెట్లులో యకారంగజీబు ధర్మ దేవతవై నిర్బంధ పద్ధతిని బండెత్తినపు డెట్లులో యట్లులే యిపుడు నగును. కాని యిపుడే యట్టి గతి పట్టవనియుఁ బట్టినచో గల్గిమూర్తి యిపుడే యవతరించి నిర్మూలించుననియు నేల యూహించరాదు? పూర్వమునఁబూర్వదేవతలు దేవతలకు సహజశ్రువులుగా నేర్పడి స్వర్గాది భోగలాలములై స్వరాజ్యకాములై వానిని సాధించుటకుఁ దామున భక్తిని విధి రుద్రాదిదేవతలను నేదశాస్త్ర విశ్వాసముతో వానియందలి విధుల ననుసరించి యుపాసించి వారియనుగ్రహమున లోకోత్తరశక్తుల నంది స్వాభీప్రములను సాధించిరి. కాని యిప్పుటి కలిభృత్యులవలె విలక్షణ నాస్తికులై నేదశాస్త్రములను నిర్మూలించఁజేసి స్వవిగ్రహారాధన

ముతో సర్వధర్మవిచ్ఛేదనముతో స్వచ్ఛంద వృత్తిని స్వార్థములను సాధించుటకు
 యత్నించి నటుల వినము. ఎవరి మతములయందలి మహామోహమున స్వమత నిర్మూలన
 మునకీ యార్యాభాసులు యత్నించు చుండినో యట్టి మ్లేచ్ఛులైనను మ్లేచ్ఛ ప్రియుఁ
 డగు తమ ప్రభువైన కలిపురుషుఁడైనను వేలకొలది వత్సరములు విష్ణువు నారాధించి
 యే యుగాధిపత్యాదుల నొందిరని భవిష్య పురాణాదులలోఁ గనుచున్నాము. కాని
 విష్ణుని దేవతలఁ జండాలాది ద్వారమున వెడలనడిపి చండాల సేవాదుల వలన స్వార్థ
 సిద్ధి నొందినట్లు వినము. కనుక నెపుడైన సేమానవునైన “ ధర్మ ఏవ హతో హన్తి
 ధర్మో రక్షతి రక్షితః ” అను నాశ్లోక్తిని దమచే నశింపఁజేయఁబడినచో నాశితధర్మ
 మే తమను నశింపఁజేయుననియుఁ దమచే రక్షింపఁబడినచో నా రక్షిత ధర్మమే తమను
 రక్షించుననియుఁ దెలిసికొనుట వివేకము. ప్రపంచ ముదయించినది. మొదలు నేటివఱ
 కార్యదేశమున ధర్మనాశకు లెవ్వరును దత్కాలమునఁగొంచెము రెవరెవలాడినను దుడుకు
 దానివలన వృద్ధిబొందకుంటుంటే కాక నిర్మూలనము నొందినట్లులే వుచున్నాము.
 ఇట్టి సితిలో నిష్పటి యీ కలిదాసులవలనను వీరి విభవగు కలిచక్రవర్తి వలనను
 సాధ్యున మొనర్చుకొనఁబడిన సాంఘిక రాజకీయ సంస్కరణాభాసనంకరణ విషపు
 షారామములనుండి వీచుచున్న విషవాయువుల యావరణములచేతను గలిదాసాక్రాంత
 శాసనసభాయుధనిర్మాణాగారములనుండి వచ్చి పడుచున్న దుశ్శాసనాస్త్ర చరంపరలచే
 మన కర్మభూమియగు నీ భారత భూమినున్న యార్యసంఘములయందు వర్ణసాంకర్య
 ము నాశ్రమసాంకర్యము ధర్మసాంకర్యము నాచారసాంకర్యము వృత్తిసాంకర్యము
 జాతిసాంకర్యము మతసాంకర్యము మానసాంకర్యము ధన సాంకర్యము వేష సాంక
 ర్యము భాషా సాంకర్యము రూప సాంకర్యము గుణ సాంకర్యము విద్యా సాంకర్యము
 కర్మ సాంకర్యము నాహార సాంకర్యము విహార సాంకర్యము కుల సాంకర్యము జన్మ
 సాంకర్యము రాజ్యాంగ సాంకర్యము స్వత్వ సాంకర్యము మున్నగు కలిసాంకర్యము
 లన్నియును మ్లేచ్ఛ దేశముల యాదర్శముతో నేర్పడినవి.

దుశ్శాసన రాజ్యవణముల యందలి విషకీటకములు ధర్మదేవతయొక్క వివాహాది
 ధర్మధాతువులను భక్షించు చున్నవి. ఆస్పృశ్యతా నివారణమునఁ జండాల సంస్కర్త
 మేర్పడి యార్యుల స్వరూపములను మార్చి వైచి చండాలత్వము నాపాదించు చున్నది.
 శ్చిరచర ద్రవ్యము లన్నియు నన్నివిధముల నెగిరిపోవు చున్నవి. న్యాయశాస్త్ర నిర్ణీతము
 లగు ధర్మ ధనాదుల యందలి హక్కు లన్నియు నిర్మూలించఁబడుచున్నవి. వైరచార
 మునఁ గులస్త్రీలు గూర్పు బడుచున్నారు. మ్లేచ్ఛ తాదాత్మ్య మార్యుల కంతటను
 గోచరించుచున్నది. ఇట్టి యీ మహావిప్లవ దశలో నాదాసీస్యమును వహించి
 దీక్షునిద్రఁ జెంది రాజప్రణాది బాధలచే మెలఁకువఁజెంది లోకమువంకఁ గండ్లు నులిమి
 కొనుచుఁ జూచుచు లేవలేక దిక్కులు నూచుచున్న ధార్మికుల యొక్కయు ధనికుల
 యొక్కయు “ విప్లవము విప్లవము కర్తవ్యమేమి ? కర్తవ్యమేమి ? ” అను హాహాకారా
 క్రందనధ్వను లంతటను మాటుఁమోగుచున్నవి. ప్రచ్ఛన్న శత్రువులగు నార్యాభాసుల
 వల్ల నేర్పడిన యిష్టహా విప్లవమున నాత్మరక్షణమున కార్య లుష్కోపించుచున్నారు.
 వీరి యుద్ధోషములను విని యేమైనఁ దమ కార్యముల కెదురేగుదురేమోయని యూ

హించి తన భృత్యవర్గములోఁ గొందఱకు సోదరబదము నిడి విప్లవకారుల కన్నివిధములఁబోధింపఁచు మఱి కొందఱ నేక నామములతోఁ బ్రోత్సహించుచు మహా విప్లవమున నేక విధముల నభివృద్ధిజేయు నుంకించు చున్నాఁడు. ఇట్టి దశలోఁగూడ నింక నజగర వృత్తిఁ బూని గాఢనిద్రఁ జెందుచున్న ధార్మికులును ధనికులును స్వరాజ్య మహామోహ మదమత్తులై మెలంగుచుఁ గదలిక లేక యున్నవారు లేకపోలేదు. తమకు సర్వవిధముల దీర్ఘ నిద్రయే పాప్తింపనుండ దురాశామాతికా విలాసములను స్వప్నములలోఁ గనుచు గగనవీధిని మనోరాజ్యము నేలుచు నర్థ కామ సమాహ గంధర్వ నగర రాజ సౌఖ్యోపరిభాగమున దీక్షుముగ నిచ్చుకొనించుచు నిద్రాదేవత సత్యంతాదరముతోఁ జతుష్పక్ష్యుపచారములచేత నుపాసించుచున్నారు. ఆహా! పృథంబచరిత్రమెంత చిత్రముగ నున్నదోకదా! చిత్రమేమి? అల్పమేధావులగు మానవు లేకుక్కకూతలనోయే నక్క కూతలనో కృత్రిమభూమికలను గ్రహించి కూయుచుండ వానిని లక్షలకు లక్షలు వెచ్చించి యీ సమాజములవారు శబ్దగ్రహణ యంత్రములచే గ్రహించి యంత్రముల ద్వారమున వానిని బ్రదర్శించుటయుఁ గోట్లు వెచ్చించి సామాజికులు వాని ననుభవించి తృప్తిజెందుటయుఁ బ్రత్యక్షముగఁ జూచుచున్న మనకు జగత్సాటిక నూత్రధారుఁడగు పరమపురుషుఁడు బ్రకృతినటితో మహాయా యవనికాంతరమున నిఖిల భువనరంగములను మహామోహ యంత్రద్వారమున వివిధప్రాణుల విచిత్ర గతులను వివిధ స్థావర విలాసముల సీనులతోఁగూడ వివిధనటనములను బ్రదర్శించుచుండ నిట్టి యత్యల్ప విషయములలో నాశ్చర్యము! ధార్మిక ధనిక మహాదయలారా! ఇప్పటికైనను మిమ్మావరించిన యాదాసీన్య మహాపితౄచము విడనాడుటలేదా? మీ యనేకత్వ క్షీణత్వాదులు మిమ్ము విడనాడవా? మీమహామోహమదము మీకు సర్వస్వహరణవిప్లవ కాలమునఁగూడ దిగదా? మీయార్యత యనార్యత నొందుచుండ మీమతమానములు మంటఁగలియుచుండ మీ హక్కులన్నియు నక్కల పాలుగుచుండ మీ దేవతలు దివి కేగుచుండ దిక్కులఁజూచుచు చిక్కమొగములతోఁ గలికి మొక్కులిడుచు శత్రువుల వెక్కిరింపు ముక్కుల కక్కజపడుచుఁ జిక్కుల నాలోచించక పెక్కు పెడత్రోవలఁ ద్రొక్కుచు నిక్కమరయలేక మక్కువల సుక్కడఁగించ లేక కక్కురితి నొక్కుమ్మడి దిగఁద్రొక్కు లేక చెక్కు చెదరక కర్తవ్యములఁ జక్కజేయలేక యొక్కువకాల మిట్లు లుక్కిరిచిక్కిరిసెందుచు నుండుట యొక్కడివివేకమో ముక్కులఁజూడ్కుల నిడి యొక్కమాటు యోచించు కొనుండు. లోహములలోనికెల్ల సువర్ణమువలె మతముల లోనికెల్ల ధార్యమగు నటుల శ్రీభగవంతునిచే వేదముల ద్వారమున నేర్చుటపఁబడిన మన యార్యమతము సృష్ట్యాదినుండి యిప్పటివఱ కెందఱనార్య లిందుపై దండు విడిసి నను దత్కాలమునఁగోలఁది గ్లాని నొందుచు వచ్చినను వెనువెంటనే శ్రీభగవదనుగ్రహ మున సురక్షిత పగుచు నా యనార్యుల నిరూపనమునకే నిదాన్యమే నేటివఱ కీ యార్యదేవుని నివసించఁగలిగినదని మనపూర్వ చరిత్రలు చాటుచుండుటలేదా? ఇప్పటి పరమను గలి యెంత యెత్తించినను బాలుఁడగుటచే ముప్పు నియ్యక వేయవత్సరముల వయసు వచ్చునఱకు నాతని యాటపాటుల సాగక నసంకీర్ణులుగా నున్న యార్యులెన్ని కోట్లు లేవు? ఎందఱు ధర్మదేవత నుద్ధరించఁగల మహాపతివ్రతలు లేరు? ఎందఱు

లోకోద్ధరణ సమర్థులగు ధార్మిక మహోదయులు లేరు ? వీరిని రక్షించుచుగల సర్వశక్తులు గల దేవతలు దేశమున దేవళములలో నిజ తేజస్సుతోఁ బ్రకాశించుచు నిచ్చుటకెలేరు ? స్వీయరక్తనాళములలో నెట్టిసాంకర్యము నొందని యార్థరక్తము ప్రవహించుచున్న యార్యమాదామణులు లేరు ? కాని యెట్టివారివైనఁ గాలకృత మోహ మొకింత కాల మాక్రమించకుండ నుండును గావున నింతవఱ కుదాసీత యేర్పడినను, ఇపుడా మోహనాస్త్ర స్వరూప మావివేక్షణల దుష్కణములు బయలు పడి నందున నిక నూర కుండ రని మానమృతము. సాధారణముగ నొక్క సాధువుని బాధయే కులక్షయ హేతు వగుచుండ సర్వసాధుసమూహసంతతబాధ కలిభృత్యుల కులక్షయ కారణమగుటలో సందియమేమి? పూర్వమొక్క పరీక్షితే కలి నిగ్రహముఁ జేయలేదా ? దుర్జన మూర్ఖ న్యుండై ప్రభుత్వ మదమున ధర్మనిర్మూలనమున కుపక్రమించిన వేమని యాయుధ గంధము లేని సప్తమహర్షులు మధించి ధర్మరక్షణమునకుఁ బృథువును బుట్టింపలేదా ? అస్తి శస్త్ర బలమున దృష్టుండైన విశ్వామిత్రుని బలమునంతయు నొక్కబంహుడంద మన హరించి వసిష్ఠుఁడు విశ్వామిత్రుని పీచ మడంచలేదా ? వైదిక మార్గమున ఘోర నియమములతో నత్యుగ్రతపంబోర్చి విధి తద్రాదిదేవతానుగ్రహమున నభిష్టవరముల నొంది లోకోద్ధరశక్తుల నార్జించిన పుణ్యజనులు వీరుకారుగదా ? ఇట్టి శిక్షిలో నీకలివిప్లవ ములఁ దుదముట్టించుటకు వైదిక తాంత్రిక మార్గముల నున్న యార్యధర్మానుష్ఠానముల మూలమున ధర్మరక్షణ దీక్షితుడగు శ్రీభగవంతు నారాధించుటయు లౌకికమార్గమున “సంఘే శక్తిః కలాయోగే” యనున్యాయమున ధార్మికధనికమహాజనులందఱు నొక్క మృడి “పక్షైః పరిభవే ప్రాప్తే వయం పక్షోచ్చితరం శతం” అను ధర్మరాజు వచనాను సారము సహజముగా నేర్పడి స్వశాఖాది దురభిమానములను స్వాహంభావాదులను దూరీకరించి యైకమత్యముతో సంఘీభవించినచో నిరు రెండుకోట్ల యేఁబదిలక్షల సనా తన ధర్మము వేల సంఖ్యలోనున్న యీపచ్చి రిఫార్మరుల నెదుర్కొని జయించుట కష్ట సాధ్యమా ? కాని కలిప్రయుక్త మోహనాస్త్రకృతవ్యామోహము నేమాత్రము చెందినను సంకరణ విషవాయువు లాక్రమించకమానవు. కనుక నట్టిమోహమును దూరీకరించి యావిషవాయు స్పర్శలేకుండుటకై స్వమత స్వత్వాభిమాన దుర్బేద్య కవచములఁ దొడిగి తొని ప్రాణమణులతో నైన నానేతుశీతాచలాచార్యుల నెదుర్కొని పోరినచో నా విషవృక్షములును వానివలన నుదయించిన యీరాజుప్రణాదులును నీ కలినభలును నిర్మూ లములై ధర్మదేవత కర్మభూమిని నున్గిరయై మంగళదేవతాసహాయముతోను మహావాణీ సహాయముతోను భారతీయులకెల్లర కన్ని సంవదలఁ జేకొర్చి సకల దేవతాపరివృతయై సకలలోకకల్యాణ దాయినియై తనరారునని మానమృతము. లేకున్న నితరసాధనముల నీవిప్లవము సమసిపోవదని విశ్వసింపుడు.

— పురుషార్థము. —
(లంకా సాంబశాస్త్రీగారు.)

షత్రికలయందును బ్రాచీనాచారములయందును దదనుయాయుల యందును నభి మానముగల తటస్థులు గొందఱు తమ తమ యాశయముల సనాతనధర్మపరులకు వ్రాయు

చుండుటను జూచి యథార్థమును వెల్లడించుట స్వధర్మమని తలచిన నా సాహసమును విజ్ఞులు మన్నింతురుగాక. సాధ్యైక్యము గలిగినను సాధనభిన్నతచేత గర్వాశయములు భేదములొందున్నవి. కాంగ్రెసు సభ్యులు శాసనోల్లంఘన మొనరించినట్లని కొందఱును బతికావృద్ధిచే బ్రచారము చేయవలయునని కొందఱును గాఢముసంఘముల స్థాపించి ప్రచారము చేయవలెనని కొందఱును సభల జరుపుచుఁ దమకోరికలఁ బ్రభుత్వమువారికిఁ దెలుపుచుండవలెనని కొందఱును నిట్లనేకవిధముల ననేకులు వ్యాసములఁ బ్రకటించుట చూచి భేదమోదము లుదయించుచుండును. “ఉపాయ మన్విచ్ఛక్తయోపాయమపి విచింతయేత్” అను వ్యాయాసుసారము కార్యసిద్ధికోఱుట సాధనాన్వేషణము సాధనమున దోషాన్వేషణము ప్రథమము మానవునిచే జేయఁ దగినవి. పురుషార్థములు ధర్మార్థకామములు. పురుషార్థమనఁ బురుషునిచే సంపాదించదగినప్రయోజనమని యర్థము. కాంగ్రెసు నాయకులయందుఁ బలువురు ధర్మార్థకామబోధకములగు పేదశాస్త్రములఁ బ్రమాణమునుగా విశ్వసించువారు లేరు. వారిలకుఁ బురుషార్థవివేచనము శంఖము పూరించినట్టే. శ్రుతి స్మృతులచే బోధితము ధర్మము, ధర్మోపార్జిత మర్థము. ధర్మార్థములచే నుపభోగార్హము కామము. ఈ త్రివర్గము మోక్షముతోఁ గూడిన చతుర్వర్గమగును. ధర్మధర్మ నిర్ణయము మానవసాధ్యము కాదు. “అలూక్ష్య ధర్మకామాన్యుః” అని శ్రుతియు “నిత్య మద్వేషరాగిణః” అని మనువును జెప్పిరి. రాగద్వేషములు లేని వారు ధర్మధర్మనిర్ణయము చేయనర్హులు. అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణభగవానుని ప్రశంసించు నప్పుడు మానవమాత్మని స్వభావము కార్యణ్యదోషోపపాతమని నిశ్చయించెను. ఆ ధర్మమీశ్వరునిచేతను దత్తుల్యులగు మహర్షులచేతను నిర్ణయించఁ దగినది. మహర్షులు శ్రుతిని జూచి స్మృతులను స్మరించెదట. స్వకపోల కల్పితములుగావు. ఆ ధర్మము వర్ణాశ్రమానుస్థాతృభేదముల చేత బహువిధములుగాఁ గనుపట్టినను యథార్థముచేత నొక స్వరూపముగల యదియే. కాలము త్తణముహూర్తయామాహారాత్రావార పక్షమాసర్షయనవత్సరాది భేదముచేత ననంతముగాఁ గనుపట్టినను నొకటియే. వృక్షము, పత్రశాఖాది భేదముచే భిన్నముగా నున్నను యథార్థముచే నొకటియేయైనట్లు ధర్మ మఖండస్వరూపమై ద్యుగణమును వెలిగించజేయుచు వెలుంగుచున్నది. ఆ ధర్మమర్థకామములఁ ద్యజించియైనను సంరక్షణీయము. ధర్మార్థ కామమోక్షములఁ బ్రథమోపార్జనీయ మేదియని యడిగిన ధర్మజుని ప్రశ్నమునకు భీమార్జునాది వాక్యము లనమంజస్సులని వారించి కృష్ణభగవానుఁడు విదురునిచే ధర్మము ప్రథమోపార్జనీయమనియు నర్థకామసంరక్షణము ధర్మమోక్షములచే నగుననియు నర్థకామము లాద్యంతరహితములైనచోఁ బురుషులయిందిరియాదులను స్వాధీనపఱచుకొని విషయలోలునిగాఁ జేయుననియు బోధించెను. అట్టి ధర్మము నర్థకామములకొఱకుఁ ద్యజించిన కాంగ్రెసు నాయకులు సనాతనులకు సప్రతిపలేల యగుదురు. ధర్మ మనస్తానయోగ్యము. ఉపన్యాసశక్త్యమా కాదు. నిర్బంధాధర్మానుష్ఠానశాసనముల శాసించుశాసనసభాసభ్యులకు ధర్మముల బోధించుట యూషరక్షేత్రముల నుత్తమబీజావాపనమగును. ధర్మము ప్రశాంతముచే ననుష్ఠేయమాత్రము. జిజ్ఞాసునకు బోధించదగినది. సనాతనధర్మ తత్పరులు ధర్మముకొఱ కర్థకామములఁ ద్యజించి ధర్మదేవత నారాధించుచునే యున్నవారు. పతివ్రత వీధులవెంటఁ బయలుదేటి

పతిభక్తిని బోధించుట ధర్మముకాదు. పతిశుశ్రూష చేయవలెను. శత్రువులచే నిర్మించఁ బడిన పూజాహము స్వశక్త్యనుకూల కాశలముచే భేదింపఁదగినది. సనాతనధర్మ పరులమగు మనము ధర్మసంరక్షణముకొఱకుఁ జేయు ప్రయత్నములు శ్రుతిస్మృతి విహితములై యను స్థానయోగ్యములై పూర్వానుష్ఠాత్మఫలదాయకములైయుండవలెను పూర్వోక్తసాధనా న్వేషణముకొఱకుఁ పల్నాడుతాలూకా వర్ణాశ్రమ ధర్మధారకసంఘ ముగిరిరాష్ట్రీయ పండితపరిషత్తునుగూర్చి ప్రశ్నించినది. పరిషత్తు మానము వహించినది. మానధారణ మును యుగమహిమయేకాని యజ్ఞానము కాదు. అగ్నికి వాయువు సహాయమైనటుల విమత విదేశీయ ప్రభుత్వము సాయపడుచున్నది. వేదశాస్త్రముల ప్రమాణతాజ్ఞానము నశించి యప్రామాణ్యమును బోధించి విద్యాశాలలను మతదూషక గ్రంథములచే ధర్మ మును బెకలించి దురాచారముల బోధింపసాగిరి. కశ్యపునకుఁ గనకాక్ష కనకకశి ఫులవలె విశ్రవసునకు దశాస్యాదులవలె వేద వేదాంగభూషిత బ్రాహ్మణ కుటుంబ ములఁ బూజ్యజను లుదయించిరి. వా రుగ్గుబాలతోడనే విదేశీయ విద్యాచారము లనుష్ఠించి తన్మయత్వము నొంది తదావేశమునఁ దత్కుళ మితరులకు బోధింప మొదలిడిరి. పిదప గ్రంథముల వ్రాసిరి. తర్వాత నూతన సంఘ (ఆగ్ర్యబ్రహ్మ హిందు దివ్యజ్ఞాన సమాజ) ములను స్థాపించిరి. మతధర్మములఁ దెలియని వారు పలు వురు చేరి యల్పసంఘములు పిదప మహాల్పసంఘములు నయ్యెను. సదాచారములు దురాచారము లయ్యెను. అంతటితోఁ దృప్తినొందక కాంగ్రెసు సంఘమునఁజేరి శాసనములజేయసాగిరి. విదేశీయప్రభుత్వమున నుదయించిన దుశ్శాసనములు స్వదేశీయ ప్రభుత్వముచే నడంగునని కొండంత యాశతో నున్నసనాతన ధర్మపరులకు గోరుచుట్టుపై రోకలిపో టన్నట్లు తీవ్ర శాసనములచేఁ బ్రజల బాధించసాగిరి. శాసన ములచేతఁ బ్రజల బాధించుట పశుబలమని దూషించిన కాంగ్రెసువారు కఠిన శాసనము లచే సనాతనుల బాధించి దురాచారముల నాచరింపఁజేయ యత్నించుట విచారకరము. సాయుధపోణి నిరాయుధుని చిత్రీకరణ చేసినటుల నధికారి నిరధికారుల నిరపరాధుల భూతదయాశులఁ గృతజ్ఞుల ధర్మైక దీక్షితుల బాధించుట విచారకరము. హాస్యాస్పదము. ఇది సత్యము. శారదాశాసనము కావలెనని కోరినవా రెవరు ? బాల్యవివాహశాసన మవసరము కావచ్చును. ప్రాధావివాహము శాస్త్రముచేతను నీతిచేతను నింద్యము. ప్రజాశిప్రాయము కొఱకుఁ బ్రకటించకయే నిర్ణయించుట ప్రభుత్వవిధానమున కొక కలంకముకాక తప్పదు. శారదాశాసనము రద్దుచేయవలెనని మొఱివిడుచుండఁ దీవ్ర రూపము చేయుట చాల విచారకరము. ఎవరిమేలుకొఱకు సాంఘిక శాసనముల శాసిం చుటయో తెలియఁజాలము. అర్థ కామ సంరక్షణము కొఱకు విమతప్రభుత్వము పాటు పడుచుండవలె గాని తనకుఁ దెలియని మతధర్మముల బోక్త్యము కలిగించుకొనుట విచారకరము. ధర్మమోక్షముల కొఱకుఁ దమతమ మత నియమముల ప్రకారము నడచు వారల శిక్షించుట హాస్యజనకము. అర్థ కామ పరతంత్రులకు ధర్మస్వరూపము గోచ రించదు. మోక్షశబ్దోచ్ఛారణయుఁ గలుగదు. పోవుఁగాక మమ్ము మూసికొని పృథు త్వ విశ్వాసము గలిగి ధర్మము ననుష్ఠించు మానవుల శిక్షించుట విశ్వాసము గోలుపోవు టయే. వైదికమతసిద్ధాంతము ననుసరించి పరిపాలనా విధానము సర్వమత సర్వజన

రంజకమగును. ఈమతసిద్ధాంత మెఱుంగని ప్రాచ్య పాశ్చాత్య దేశములు నిత్యకలహ పూరితములై సుఖలేశమెఱుంగక శ్రమపడుచున్నవి. పాశ్చాత్య విద్యా వ్యాపారము భారతదేశమును బాశ్చాత్య దేశమును గాఢేయు నేమోయని సందేహము గలుగుచున్నది. భరతాది ధార్మిక ప్రభు పరిపాలిత పవిత్రధాత్రి నామరూపము లెలులమాటునో విస్త్ర యకరము. అటులఁగాదేని బి. దామగారి శారదా చట్ట సవరణ బిల్లు చర్చయం దను హులముగా వోటు చేసినవారికి స్వర్ణాక్షరములును బ్రతిహుబరకు నైల్యాక్షర లాభము గలుగుట చిత్ర చిత్రము. ఈబిల్లు శాసనసభయందు సభ్యుల వోటుతో బ్యానుచేయఁ దగినది కాదు. ప్రజల యనుమతి యెటుల నున్నదో కనుగొనుటయు ధర్మము. మత ధర్మముల మతనేత్రులను విచారించి సాంఘిక శాసనముల బ్యానుచేయుట ధర్మమగును. ఇతరదేశములయందువలె మతగురువులకు సాంఘికధర్మ నిర్ణయధికార మొసంగినది బరమ ధర్మము. మానవుఁడు స్వమతకన్యకనే వివాహమాడవలెఁగాని విమత కన్యను వివాహమాడఁగూడదు. భిన్నవర్తనఁడు సదమృతుఁడగునని శాసించిన పాశ్చాత్య మత సిద్ధాంతమును భారతశాసన సభాసభ్యులు మఱవకుండురుగాక. ఉదర పోషణ యు మతధర్మ రక్షణయు మీఁదఁబడిన భారతీయు లుదరపోషణపరాయణులై మత ధర్మముల మఱవకుండురుగాక ! మానవుఁడు కరచరణాదులు జ్ఞానేంద్రియములు, భ్రూ ధర్మనిర్ణయ చతుర బుద్ధియుఁ గలిగియు నుదరపోషణమాత్ర తత్పరుఁడైనచో వివాహ కరము, నింద్యము. పశు పక్ష్యాదు లనాధలై యస్వతంత్రములయ్యును నుదరపోషణయుఁ బ్రజాపాలనముఁజేయుట లేదా ? మానవుఁడు జ్ఞానము చేతను ధర్మరక్షణముచేతను నధి కుఁడు. అవి లేనిచో నథముఁడు. ప్రభుప్రజా సంబంధము రెండు తెఱఁగులు. మార్జా కిశోరీయము మర్కట కిశోరీయము. మార్జారము (పిల్లి) స్వశిశువులఁ బోషించునీతిఁ బ్రభువు ప్రజలబోషించుట. మర్కటము (కోతి) స్వశిశువులఁ బోషించునీతి. మర్క టము శాఖాచంకృమణము చేయునపు డుదరలగ్న శిశువుపోషణ రక్షణలను జేసికొను నీతి. మొదటి కాలము భారతీయ పరిపాలనము తోడనే యంతరించినది. రెండవది దాపరించినది. ప్రజ లాత్మధర్మ మెఱుంగని విమతపరిపాలనకు లోనైనపుడు స్వమత రక్షణ జాగరూకుఁడై యాచరించుకొనవలెను. ఉదరపోషణానుకూల విద్యలతోపాటు మతసిద్ధాంతములను చెల్లినీకొని యాచరించుచుండవలెను. ఇదియే యావత్కాలము. కష్టకాలము స్వమతధర్మముల విడువనివాఁ డిహపరముల నిత్యముభి ముఖపించును. లోటునకు సుఖములేదని సర్వమతసిద్ధాంతము. “ ధర్మో రక్షతి రక్షితః ”

— జటపోలు సంస్థానసృజ లర్పించు స్వాగత పత్రిక —

శ్రీ శ్రీ జటప్రోలు మహారాజ్ఞి గారికి :-

తల్లీ ! ధర్మకల్పవల్లీ ! శ్రీవారుత్తర హిందూస్థానయాత్ర ముగించుకొని పరి వారముతో రాజనగరంబునకు వచ్చు కుభవార్త మా చెవులఁ బడినంత మా యానందము చను మితిలేదు. శ్రీవారి కీనాఁడు స్వాగతపత్రిక సమర్పించుటకంటె వేఱొండు భా

గ్యంబు లేదు. శ్రీవారి పావనమూర్తి యేయే పుణ్యనదీనదంబుల గుంతులిడినదో. పాదపద్మ మే యేత్రేత్రరాజముల నడయాడు భాగ్యము గాంచినదో యావిషయంబు లన్నియుఁబూసగుచ్చినట్లు వెంటపచ్చిన పరిజనంబువలనఁ దెలిసికొని ధన్యులమైతిమి.

శ్రీవారు రాజనగరమునుండి బయలుదేరినది మొదలు తిరిగి రాజనగరము చేరు దాక రైలుప్రయాణ మన సెట్టిదో యెఱుంగక కేవలము మోటారులలోనే ప్రయాణ ముచేయుట యొకవింత. కొల్లాపురమేడ? ఉత్తర హిందూస్థాన తీర్థములేడ? ఎంత దవ్వోకదా? ఎంత దృఢకాయులకైనను సరాసరి మోటారులలో రమారమి రెండు మాసములు నిత్యము వందలకొలది మైళ్లు ప్రయాణముచేసి కష్టపడుటయన్న సాధ్యము కానివిషయము— అట్టిదో శ్రీవారి రఱుపదిరెండు సంవత్సరముల వయసున నింత దూరము కాలము సరిగ లేని సమయమునఁ బ్రయాణమును సాగించుట సంక్లాఘ్యము. గం కల్పసిద్ధులుగాకున్న శ్రీవారు మోటారులో 3000 మైళ్ళకు మించు ప్రయాణము నిరఘాటముగఁ జేసి పరిజనంబులచేఁ జేయించి సుఖముగఁ జేరుటన్న ననితరసాధ్యము.

తల్లీ!

తే. ప్రభువు లొనరించు పుణ్యంబు ప్రజలకొఱకు:

గాన శ్రీమ యను మాట లేక కననయ్యె

మాకు త్రేత్రాచీరంబుల సుహిమ కొంత

ధన్యతను గాంచినార మీ ధాత్రిలోన.

తే. కష్ట మొకఁడు నేయ ఫలంబు గాంచె నొకఁడ

టన్న సామెత సార్థకం బయ్యె నిపుడు

ప్రజలకై తను వర్పించు ప్రభువు లెంత

ఫలముగాంతురో చొప్పుగా వశమే మాకు?

ఉ. మీర లొనర్చుకార్యములు మీకొఱకంచు వచించుటెట్లు? డి

హారతిఁబూని స్వప్రజలకై భర మెంతయు నూని సత్ప్రియ

శ్రీ రహిమిర నిచ్చులును జింతననేయుట మే మెఱుంగమే?

వేఱుగఁ జెప్పనేటికే? లభించుత మీకుఁ జిరాయురున్న తుల్

తే. చిన్నతనమందె యల్లారు చిన్ని మన్మ

రాలు శ్రీరాజరాజేశ్వరమ్మ కరయ

నెల్లతీర్థసందర్శన మిం వెసంగఁ

గలుగఁజేసిన మీ భక్తి గణన కెక్కు.

ఉ. అంతియగాక నిచ్చుటను నంచితభక్తినిఁ బాదుకొల్పి మి

మ్మొంతయు మాతృభక్తి భజించుతనూజను శ్రీసరస్వతీ

కాంతనుగూడ వెంటఁగొని కన్నులపండువుగాఁగఁ బుణ్య మ
శాంతముఁ గల్గునట్లు సుకరంబుగఁ దీర్థము లాడఁజేయరే ?

ఉ. అచ్చపు మాతృభావము లసంతములై వెలుగొందునట్లుగా
నిచ్చలు మీరలన్నఁ గడు నిష్ఠమెయిన్ భజించుచుండు నే
పొచ్చెములేని ప్రేమరసముఁ గురిపించు సరస్వతీసతిన్
హెచ్చుగ సోఁఖ్యసంతతుల నిచ్చి రమేశుఁడు పోచుఁగావుతన్.

తే. రత్న గిరివైన స్థాపించె రత్న లక్ష్మీ
విగ్రహంబు చూపలులకు వేడ్కఁగొలుప
వృద్ధిచేసె దేవాలయ మెంతయేని
ఎన్నఁదరమానె రత్నాంబ కున్న భక్తి ?

తే. కవి యటన్న ను మిక్కిలి గారవించు
పండితుఁడటన్న నెంతేని భక్తిఁజూపు,
పెద్దలన్న ను బూజించు వినుతిఁజేసి,
వర్ణనకు మించు రత్నాంబ భక్తి యన్న.

తే. దేవ గోబ్రాహ్మణుల ననుదినముఁ గొల్పు.
బీదసాదలఁ బోషించు నాదరమున,
ఏమి చెప్పుదు? రత్నాంబ కెంతభక్తి
గలదో? సర్వసాక్షివి నీకుఁ దెలియకున్నె ?

తే. మామహారాజ్ఞి రత్నమాంబ యనినంత
ఓ పురాణపురుష! ఒక్కచూపు నెక్కు
డుంచిలేని మ మ్మెల్ల రక్షించినట్టె.
ఇందునకె నిన్ను భజియింతు మెల్లవేళ.

ఉ. ని న్నెద సంస్కరించుటలు నీవదపద్మము గొల్పుచుండుటల్
తిన్నని వాగ్విలాసములఁ దీర్చి భవన్మహిమంబుఁ జెప్పుటల్
గగిన్నన నీస్వరూపమును గాంచి భజించుటలున్ మహేశ్వరా !
ఎన్నఁడుఁ జేయకుండ భజియింపదు మా రతనాంబ నిచ్చలున్.

మ. ఉదయంబందున లేచినంతటనె యత్యుత్సాహ మేపార నీ
పదపద్మంబులై సంస్కరించు నెపుడున్ భ క్తిప్రభావంబు లోఁ

బొదలన్ స్నానముచేసి నీభజనమే మున్నుండు జేయున్ గదా!
ఎద నూహించి యనుగ్రహింపు మితఁ దండీ! పాండురం గేశ్వరా!

ఉ. ఇంతకు మించి చెప్పంగల దేదియుఁ గన్పడఁబోదు మాకు, నీ
కెంతటివార మేము వచియింపఁగ శ్రీకర! దేవదేవ! ఏ
చింతయులేని జీవితము చేకురఁజేయు మటంచుఁ గొల్తు మ
శ్రాంతము నీవదంబులను రాణికి శ్రీయుత రత్న మాంబకున్.

తే. శ్రీమహారాజ్ఞి రత్నాంబికామతల్లి
మమ్ముఁ గన్నబిడ్డలకన్న నెమ్మిమిఱ
కాంచి పోషించుఁ గృప వేయికనులఁ గాంచి
అట్టిసాధ్వికి నిమ్ము దీర్ఘాయు వంబ!

తే. ప్రధితసౌఖ్యంబు మాదు సరస్వతీమ
తల్లి కొనఁగూడుఁగావుత మెల్లవేళ
ఆవె సత్సంతానభాగ్యమున కెప్పు
డలరుఁగాత సౌభాగ్య చిరాయువులును.

తే. శ్రీజగన్నాథరాయల కోజడనర
ప్రాజ్యసామ్రాజ్య సౌభాగ్యభవ్యభాగ్య
ప్రధితదీర్ఘాయురారోగ్యభాగ్య మెల్లఁ
గలుగుఁగావుత శ్రీరమాకాంతు కరుణ.

ఉ. ఇందిరయన్న నామము వహించెడు మా యువరాజ్ఞి పేరునన్
పొందుగ నీకు నీడగుటఁ బొల్పెసలారఁగఁ బుత్రరత్నమున్
పొందఁగనిమ్ము భూప్రజలు మోదమునం దులతుఁగునట్లు, లా
నందము రత్న మాంబకు ఘనంబుగ నయ్యెడునట్లు శ్రీసతీ!

చ. జయమగు రాజ్యలక్ష్మీకిఁ బ్రసన్నగుణాధ్యకు రత్న మాంబకున్
జయము కుమారరాజునకు సాధ్వికి శ్రీయుత కిందిరాంబకున్
జయము నృపాలబంధుజనసంతతికిఁ బ్రజ కెందు నెల్లెడన్
జయము జయంబటంచు మనసా! భజియింపుము మాటిమాటికిన్.

2. ఆభరణములు.

[ఒకానొకరినంటున జగదంబ గారకు గృహాబాయియు నీక్రిందివిధముగ సంభాషింపఁదొడఁగిరి.]

జగ:— అయితే, మనవాం దీర్ఘిని ధర్మమాత్మ్య లవాదికౌమునాఁడే కనిపెట్టి యీ యేర్పాట్లన్నియుఁ జేసివారని తోచుచున్నది. కాని యొకవిషయ మలో మాత్రము వారియేర్పాటుకుఁ గారణము నా కగపడుటలేదు. ఈ కాలములో నెప్పుడు విన్నను నాడవాండ్రినాములనల్ల దేశము చెడిపోవుచున్న దనియు దేశములో జరిగెడి సగము దొంగతనాలును హత్యలును దీనివల్లనే జరుగుచున్నవనియు ననుచున్నారు. పూర్వము వివాహ కాలమందు మనవా రిప్పటివారివలె నిరసించినట్లులేదు. దీని కేమి కారణమగును ?

కృ:— ఇందువిషయమై మనయువ వ్యాసమంజరియందు మిక్కిలి చెప్పఁబడి యు న్నుది. ఎల్లకాలమును భార్య భర్తకు లోబడియుండవలసినదైనను వివాహ కాలమందును రరిసమయముననుమాత్రము భర్తయే భార్యయొక్క యభిప్రాయమును గనిపెట్టి నడవ వలసినవాఁ డైనట్లు లోకపరివృత్తివలనను నాదికౌల మునుండి సర్వదేశములందును బ్రబలుచుండిన యాచారముల వలనను విడిత మగుచున్నది. లోకమునం గల జంతుజాలపువర్తనములం గనిపెట్టిన నది యాశ్చర్యసంకల్పమని ధృవపడుచుండును. మానవకోటియందు స్త్రీ లలంకారస్మియలనుట నిర్వివాదాంశము. ఈకారణములచే స్త్రీజనుల నలరించుటకు వివాహ కాలమందుఁ గొందఁ టోలింగాని యాభరణములఁగాని యిచ్చి వారల మనోభీష్టసిద్ధినొనరించుట కీయాచార మాత్మ్యమై పుబలుచున్నది. ఏదియే నొకరూపమున నెల్లదేశముల నది విధిగా జరుగుట ధృవపడుచున్నది. మన యాచారములవలన నది కొంతకౌలముక్రిందఁజిగఁకు నత్యావశ్యకమని తలంపవలసినదైనది. తఱుచుగ మనకుటుంబము లవిభక్తములుగ నుండును. కుటుంబభ్రష్టాస్తియందు స్త్రీ జనుల కంతమాత్రమును స్వాతంత్ర్యము లేదు. భాగార్హత కూన్యముగాన నీయలంకారములే స్త్రీ ధనమై యాపత్కాలంబుల నక్కఱకు రాఁగలనని యుద్దేశించి యేకక్రియాదృష్టిగఁగియునునట్లు మనతూర్పు లీయలంకారలతాంహారం బొనరింప నీమధ్య కాలంబునఁ గలిగిన దేశదుస్థితిచే నప్పటివారు దానింబోషించి వృద్ధిగావించుచుండిరిని మనము నిశ్చయింపఁదగియున్నది. ఇత్ర దాదేశీయదుర్దశావితము వదలి మరల స్వస్థితిలోనికిరా నడుగిడుచున్నది. మనకన్నియ లందఱును బాతకాలల కరిగి కొంచెముగనో వలయునంతగనో చదివి తెలివితేటలు గలవారగుచున్నారు. ఎవరిపేరుగల భూములు నిండ్లు మొదలగునవి వారికేతప్ప తేనిపోనికల్పనలచే నొరులు హరించు నవకాశము లడుగఁజేసినవి. ఇందుచే నిక్కాలంబున నతివలూ నిండ్లు మొదలగు స్థిరాదాయకరములగు వసతులం గలిగి తమ

యనుకూలవృత్తియు లానరించుకొనువనువు కలిగియున్నది. కావున మను పటిపరే మన శ్రీధనమున కాభరణరూపమే గతి యని యిపుడు దలంపరారు. ఇప్పటివఱకును శ్రీధన మంతకారరూపము వదలి ధనరూప మునఁగాని మఱియొక రూపమునఁగాని యుండిన నది యభివృద్ధిపఱచుటకుఁ దమబంధువులకడ నేని భర్తయధీనమున నేని వదలిన నది మరల వీరికి లంఛించుట దుర్లభమగుచుండెను. సర్వవిధములఁ జట్టుములకట్టుబాట్లు కలిగి దేశము సుఖిత్వముగనుండి ప్రజాస్వాతంత్ర్యముతోపాటు శ్రీస్వాతంత్ర్య మును బ్రబలచున్న యిక్కలంబుననే దక్షతలేని యాడునారి ద్రావ్యము నచటనచట నపహరించుట మనము వినుచున్నాము. దేశప్రజలలో నూటికిఁ దొంబదితోమ్మిదిమంది బీదవా రనుట యభార్థము. అట్టిస్థితిలో నీకట్టుబాట్లు లేని మధ్యయుగమున నెట్టిచిక్కులు వాటిల్లుచుండెనో మన మూహింపఁ జాలము. “కోడలిమీఁది సొమ్ము కొట్టుముమీఁది చొప్పు” అను సామెతకలదు. అనసరముగలిగినపు డక్కఱకురాఁగలనని దీనికర్థము. అభరణరూపమైనపుడే యివి వారిశరీరమునుండి తొలిచి విక్రయింపఁబడుచుండఁగ నది భిన్న రూపమునఁ బరాధీనమైయుండినఁ గొంతకొంతమైన నితరుని తలంచుట కవకాశములేదు. ఇదివదలఁగ నే మనశ్రీ లీఁకలుదీనినపక్షులవలెఁ గేవలము నిరాధార లగ్నమం దిరికద! ఇట్టిచిక్కులు కలుగఁకుండ నెంచియే మనశూన్యులు భర్తయొద్దికి భంగకరమగుబుణములైనను లెక్కచేయక తగురీతి నాభరణములు పెట్టించు కొనియే వివాహము లొనరించుచుండిరి. కుటుంబపుటానికి ముప్పు కలిగినను దమ క నాధర్మముదవినను మన శ్రీజాతికిఁగల యావత్తుబలమును ధనమును మనయాభరణమాత్రములకప్ప నితరము లేదని యెల్లరు నెఱుఁగుదురు.

జగః— ఇకనైతే మనము పట్టుపట్టి మగవాండ్రను బీడించి పీలైనంతవఱకు సొమ్ములు చేయించుకొనవలసినట్లే కనఁబడుచున్నది.

కృత్— నేను తెప్పినది మధ్యయుగమునాటి మాటలు. మన మెప్పుడును దేశకాలవ్య త్యయముల ననుసరించి సంపరింపవలసినవారమై యున్నాము. అందుకు భిన్నవర్తన మాచరించితిమేని సుఖము లొఱంగుట నిశ్చయము కీతకాలముననే యున్నయు వహ్నియు శుభమొసంగుఁగాని తేనెగి నవి దుస్సహములగుట యెల్లఱు నెఱిగినయంతకేమికద! అటులనే యేతత్కాలానుసరణముగ శ్రీధనోద్దేశకల్పిత మగు నాభరణద్రావ్యమును రూపాంతరమున నభివృద్ధిగావించు కొనుచు మనమును మనకుటుంబములను సుఖము నొందుట యుచిరము. ఈవిషయముల నాలోచనయందుంచుకొనుటచేతను గుటుంబాదాయవృత్తియముల నెఱుంగఁకుండుటచేతను సొమ్ములు లెమ్మని మన మనేకవిధముల మగవారిని తోముచుందుము. ఈకారణముచే స్వర్గతుల్యసుఖముల ననుభవంపఁగఁ పెక్కు సంసారములు దుఃఖభాజనము లగుచున్నవి. నెలంతవఱకుంతముచే బుణము తొనర్చి యాభరణములంతయించియు వివాహదికార్యముల వేడుకలందు

దృష్టాధికృత్యవ్యయమొనర్చియు పెండలు సంపన్నులు తమయగ్రహారములఁ గోలుపోయియు మాన్యంబు అమ్మియుఁ దుదకు నిండ్లు వాకిట్లం బోగొట్టు కొనియు దుష్టితకి వచ్చినది మనము వినుచుఁ గనుచున్నారముకాము? పూర్ణముగ విచారించిన నిట్టి దురవస్థాకారకలము మనకు యగుచున్నాము. పృథివీములకంటె బాధకరము అగుబుణముల నొనర్చి యలంకారములం జేయించి ధరించుకొని కులుకుచుండుటచే మనకుఁబడుటల కిట్టి యిక్కట్లులు రాఁగలవని యెఱింగియుండినయే శ్రీయు నిండులకు సంతసెంత నేరదు. మనజనంబులు విద్యాగంధము లేకయు నాయవ్యయవిషయ మెంతమాత్ర మెఱుంగకయు నిట్టిచిక్కులపా అగుచున్నారు. వారికోడండ్ర కైదువందల రూపాయలకంటెలు కలవనియుఁ దమకు లేవనియు విచారపడుచుండు యువకులు వారికిని దమకునుగల కుటుంబాయవ్యయతారతమ్యవివేచన మమరియుండిన స్వల్పమమును గ్రహింపఁగలరు. సామ్యులమొదియాన దీర్చు కొనుట చేతనే పెక్కండు కుడువనుగట్టను సమృద్ధిగ లేనివారైరని చక్కగ నాలోచింపఁగల యెల్లరఁకును విశదముగాకపోదు. ఉల్లియు నింగువయుం వినువారికి వానివాసన పరిమళముగ నుండును. అవి యెఱుంగనివారి కవిదుర్వాసనగఁ బరిణమించి వమనము కౌంచును. అటులే మన కాకాశ్యముగ నలవడిన యలంకారవాంఛ మన మొకచోఁ జేరినప్పు డాప్రసంగమునంతే మనల నావేశింపఁజేసి శ్రీజనసమూహమునెల్లఁ దదవేక్షాప్రవాహమున ముంచి ధనమునకు తానులం గావించుచున్నది. ఈగాని నెఱుంగక మనమీ సామ్యులం దాల్చి కులుకుచున్నాము. కొంచెముగనో గొప్పగనో నేను నీయా భరణజేవతా సేవన మొనరించుచున్నదాన నేకాన నాయందు మీ కాగ్రహము కలుగుట కవకాశములేదని నమ్మి యింత నిర్భయముగ నుడువుచున్నాను. మన మిప్పు డెచ్చట నలువుర మున్నాముకద! మనయం దెవరి కెన్నివరహిత సామ్యులు కలవో కనిపెట్టి చూడుడు. నెయ్యిరూపాయలసామ్యునకు నంప త్వరమునకు నూలురూపాయలనప్పి. అటుగు విటుగు కలుగు అటుంచినను నది తప్పనిది. ఏటేట మనకుఁబడవాదాయముల కీకతమును చోడ్చుదుమం డైన మన మెట్టిస్థితికి రాఁగలమో యెఱింపుడు. ఇప్పటి కంతకాలమునుండి యీనప్పి కలుగుచున్నదో యింక నెంతకాలము కలుగనున్నదో యెవరికి వారు గుఱించికొనిన మన దేశదారిద్ర్యమున కిది మూలకారణమని విదితము కాకమానదు. ఈసాపము మనభరణిఖండమున నొప్పుగఁజీతలను మాత్ర మాశ్రయించి పృథులుచున్నదని తెలిసిన మఱింతవిచారమున కాకరఁకుగు చున్నది. ఇంతియకాక యీసామ్యులపిచ్చి దక్షిణతేశమున వర్ధిలుచు నందు మన యాంధ్రవారీమణులం బట్టి పీడించుచున్నదనుటకు వగచుచున్నాను. మనదేశమందలి యగసాలివాండు చాలక మన మునుకమసాలులను దూర్చుపనివాండ్రను వందలకొలది రప్పించి మనదేశవాసుల నొనర్చు

చున్నాము. ఈయాభరణపిఠాచావేశము మనల బాధించుచున్నను వృత్త్యంతరమున జీవించు వెక్కండ్ర సీపనియందుఁ బ్రవేశపెట్టి పోషించుచున్నందులకు మనము కొంత మనశ్శాంతి నందవలసి యుండఁజోలునని యొకరు నచించిరి. “తాను దూఱుకంత లేకున్నపుడు మెడ నొకడోలు” నన్నట్లు మనదారిద్ర్యస్థితి కిదియెంతమాత్రమును దగనిపని. దేశాంతరస్థితిగతు లెఱింగినఁగాని ప్రస్తుతపు మనజేయదుస్థితి మన మెంతమాత్రమును దెలిసికొనఁజాలము. చక్కనిశరీరమును బెక్కులాభరణములును గలవారికంటెఁ బదిత్రభరణకలశాంతమూర్తులు పోడకక కొపరిపూర్ణుఁ డగురాకొనుధాకరునివలె నలరుచుండురని మనము పలుమాలు చదివియున్నాము. సుగుణపుంజముల కాలవాల మగువారి శరీర మంతటను ముఖమందు నుత్పన్నమై వ్యాపించుకకొ ప్రవాహము సర్వాంగముందరులై యమితాభరణభూషిత లగుగుణహీనలయం దెంతమాత్రము నంతురింపఁజాలదని మన మెల్లరము నెఱుఁగుదుము. యుక్తవర్తనము చేతను బరోపకారశీలత్వము చేతను ఖాగుప్ప లేని యానందము మనంబున నుత్పన్నమై తాండవనాడుచు ముఖమిక్కొనమున కనన్యసామాన్య మగునట్లే చెప్పును. దూరాలోచనపరు లట్లుగాక వైకృష్ట వేసియుంచినను గాయములబాధ తొలఁగనటుల నంతశృద్ధి లేనికారణంబునఁ దెలిసికొన నలవిగానికలవరము మనంబున నంతురించి ముఖమిక్కొనము నడఁచుచుండుం గావున నట్టివా రెన్నియలంకారంబులం దగిలించుకొనినను గొయ్యబొమ్మ నలంకరించిన ట్లందములేనివారై యింపుదోఁగి యుండురు. సొమ్మలు నిజమగు నలంకారములు కాఁజాలవు. సొమ్మలు లేని పసిపిల్ల లనేకులు ముద్దులుమాట గట్టి మనమనంబుల నాకర్షించుచుండురు. ఏసొమ్మలును ధరించని మనపురుషులు మన కందము లేనివారుగఁ దోచుచున్నారా! వారలం గాంచిన మనకుఁ గొఱత లగుపడు చున్నవా? ఎంతమాత్రమును లేదు! వార లెల్లరును సమాజసౌందర్యముచేతనే యతరారు చుండురు. చెట్టఁ జిగుళ్ళును బూవులును ఫలములును జూడ నెంతసొంపునీనుచుండఁ గలవు? వాని నెవ రలంకరించిరి? సమస్తసృష్టివర్గమునకు నిర్మాణమునం దద్భుత మగు రమణీయత నివిచ్చి తన యనంతశక్తి నాయాశ్చర్యఁడు వ్యక్తీకరించుచున్నాఁడు. మనకు నట్టివైఖాలంకారము లాభగవత్ప్రసాదముచే నొప్పారు చున్నవి. మన కనులయందమును దెక్కిల్ల సొంపును గనుబొమ్మలయింపును, ఫలభాగముకుదురును, ముఖమిక్కొనమును దలకట్టు మెఱుఱును నేయలంకారములచే నేర్పడినవి?

చ. ముద మలరార లేనగవు మోమువయి హవణింపగా వెసన్
 మదవతి యంత రూపజితమస్మధునిక్ వికచాబ్జనేత్తుగ్
 సదయుని జారుమస్తకుని నచ్చరితుక్ ఘనపుణ్యశీలుని
 సదమలగాత్తు నాచ్యవను సాధుజనప్రియుఁ గాంచె నయ్యెడగ.

ప. ఇట్లు సుకన్యక వయోరూపలావణ్యాతిశయంబున నెసంగు భార్యపునిం గొంగిలించు
 కొని మృదుమధుగోత్రుల సరససల్లాపంబు లాడుచుఁ గొంతపడి కయ్యాశ్చిసేయులం
 గని యోమహాత్ములారా! మీ దయాతిశయంబున నస్మద్విభుండు సురూపుండయ్యెం
 గావునఁ దులలేని వైభవంబులం గంటి, కృతార్థనైతిని యనేకవిధంబులఁ గొని
 యాడిన వారలు హాగోత్కర్షమానమై యాశ్చిర్వదించి యద్దంపతుల పీడ్మొని
 యశ్చేచ్ఛం జనిరి. తదనంతరంబున

48

క. మునివిభుఁ డియ్యెడ నవయా

వనుఁ డయ్యెల గానఁ జాడ వాంఛ జనించె

చనుదమటం చమ్మలయుని

కొని చెత్తుఁడు వచ్చె నాఁగఁ గోమలతరమా.

49

క. వనసీమ చూడ నల్లెడ

ఘనపుష్పలతాకుడుంగకలితంబై యె

ప్పెను. గంధశీతలానిల

మనయము వీతంచె నంత నతివిపులముగా.

50

ప. ఆప్పడు

51

ఉ. కాననలక్ష్మి చెన్నలరెఁ గాంతుని మాధవురక గాంచి పొ

చీనవరాసికాండములఁ జీ యని రోసి నవాంశుకావధుల్

పూనెననంగఁ బొందుదళపుంజములక్ విడనాడి వల్లవా

నూనవరప్రసూనముల నూతనమైన రుచిక్ వహించుచుగా. 52

సీ. కనుపట్టి నొకచెంతఁ గమసి ముమైనట్టి

సారనకలహంస భూరిరవము.

చూపట్టె నొకయోర సురుచిరాబ్జనగ్న

స్మధుపానమత్తాళి మధురరవము.

పాడచూని నొకచాయఁ బుష్పితాలంకృత

నహకారమందార సాలవితతి.

చెలువొందె నొకవంకఁ బిలుచు చెల్లర నంక

మురుముల్లి కాజాతీతరుచయంబు.

వెలసె నొక ఘట్కి న్నర్థునీజలజగంధ
బంధురంబగు మందంపు గంధవహము.
మొనసె నొకకడ వికసితపుండరీక
కుముదకల్వారహల్లక కువలయములు.

53

54

ప. అంత

తే. గీ. అలవసంతుండు వనరమాలలన పాణి

వీడనమునేయునెడ మది వేడు కలర

రమణు లెల్లను మంగళారతులు పాడి

రనఁగ శుకపికరవములు మొనసికొనియె.

55

క. మలయసమీరాహతిచే

ఫలసుమగణపతన మగుడు బహుళాభరణా

వళినమలంకృతవేశ్యా

లలనామణిపగిది ధర విలాసము నొందెన్.

56

ఉ. అంత వసంతవేళఁ గమలాయతలోచనఁ గూడి మాని తా

నెంతయు సంతసంబలర నింపగునట్టి ప్రమాదశయ్యలన్

వీరిగు నైకతస్థుల విశ్రుత పర్వతకందరంబులన్

భ్రాంతిదలిర్ప నూర్పిసుమరంజిత చారు నికుంజనీమలన్.

57

ఉ. కూరిమి ద్రాక్షవందిరుల గొజ్జఁగినీటి వెడండవాఁగులన్

చారుతరంపు సంపెఁగల చాటులఁ గప్పెపు టంటిమోకలన్

భూరికురంటకామ్రముల పొంతల బల్ నలఘాలతిన్నెలన్

సారసనేత్రఁ గూడి సుమసాయకుక్రీడల నోలలాడుచున్.

58

సీ. తులలేని నీ కుచంబులు నట్టనిచ్చిన

తభుకుబంగారుగిండ్లు చెలిమి విత్తు.

పూనిక నీమోవిపానకం బిచ్చిన

సొంపుసంపాదించు కెంపు లిత్తు.

నిద్దంపుఁ జెక్కుల ముద్దాడ నిచ్చిన

బాగైన వజ్రాలపలక లిత్తు

కులుకు పెంపెనలారఁ గూర్చి న న్గన్గొన్న

కమనీయర త్నాల కమ్మ లిత్తు.

హాళిచే నన్నుఁ బూపాన్నునందు మదను
కదనమునఁ దేల్పు మఱిమఱి ముదమెసంగి
లీల సర్వంబు నిత్తు. ఇంకేల తడవు?
బాలశశిజిత్స్వఫాల! శుభాలవాల!

59

మ. అని యిట్లు

60

సీ. విడ మొనంగఁగఁబోవువిధమునఁ బైకొని

కాంత కమ్మొవి బల్లంట్లానర్చి
వలపుచేఁ జందన మలఁదు నెవంబున
లోలాక్షీపాలిండ్లు కేలఁబట్టి
రాణ నొప్పారు వడ్డాణ మంటినమాడ్కి
కమలాక్షీ జఘనంబు నెమకి మిగుల
కెలి వే విరినరుల్ దురిమెడుపోల్కిని
కోమలి నెఱిగిపుకొప్పు దువ్వి
తఘకుఁజెక్కులు ముద్దాడి కఱికినారు
నాభిమూలంబు నంటి తా నయ మెలర్ప
మదనశాస్త్రంబురీతి నమ్మానివరుఁడు
రతులఁ గరఁగించె మఱియు నారాజముఖని.

61

సీ. ఎద నెద గదియించి ముదము చెన్నలరార

అదరంటఁ గోగిట నదిమియదిమి
మోము మోమునఁ జేర్చి పేమ లేజెక్కుల
బిగియారఁగా ముద్దుఁ బెట్టిపెట్టి
నేడకచే మోవి మోపికిఁ బైనఁ దార్చి యిం
పలర సుధారసం బానియాని
మర్మంబు మర్మంబు నర్మిలి హత్తించి
ఎనలేనికూరిమి ననఁగి పెనఁగి
కడఁగి తొడయును దొడయును గదియ నదిమి
ఉల్లములు సంతనంబున నుల్లసిల్ల
మృదుమధురవాక్యసంగతి వొడల రతుల
తీఁగఁబోఁడిని దేర్చె నద్దివ్యమాని.

62

సీ. సతత మచ్యుతకథామృత మానువీనుల

వెలది లేబల్లులు వినఁగఁగోరు.

జలజాతని దివ్యజేజము గాంచు కన్నుల

నుదతి చక్కదనంబుఁ జూడ నెంచు.

నిరతము హరిసేవ వఱలు కరాజ్ఞము

లంగన కుచయుగం బంటఁదిపురు.

అనిశము శౌరియం దనువొందుచిత్తము

సుందరి రతికేళిఁ బొందుపఱచు.

కంస (పరివంధి) నిర్మాల్యగంధ మాన

పూను నాసిక సకియ నెమ్మోవితావి

కిచ్చయించును. ఇట్లు పంచేంద్రియమ్ము

లంబుజాతాక్షియందున హత్తుకొల్పె.

63

తే. గీ. అహహ! అమ్మునితల్లజఁ డహరహంబు

నిర్జితేంద్రియుఁ డయ్యును నేరుపెడల

అతివ మాయకు లోనయ్యె. అపని నెంత

ధీరులయ్యును మరుక్కిందువారు గారె?

64

క. ఈవగిది మదనకదనవ్యాపారంబులను మోని వాంఛ దలిర్పక

భూపాలసుతయుఁ దానునుగొంపురమటుసేయఁగొంతకాలముసనుడుకొ

వ. ప్రతిష్ఠానపురవరేణ్యంబున

65

తే. గీ. నీతికోవిదుడైన శర్యాతిభూమి

విభుఁడు కొలువుండి యొకనాఁడు వేడుకలర

సభ్యులను గాంచి పల్లె. ఓచతురులార!

చెప్పఁ దుత్తిమలోకంబుఁ జెందువిధము.

67

తే. గీ. అనుచు నీక్రియ నాడెడు జనవరేణ్య

చూచి వల్లిరి వారలు చోద్యముగను

అఖిలదోషోద్ధృతుండయి యమరలోక

వాసుఁ డగు వేగ జన్మంబుఁ జేసినతఁడు.

68

— చినప్పయ్య బావమఱుదులు. —

శ్లో. అనమానం పురస్కృత్య మానం కృత్వాతు పృష్టతః

స్వాధ్యం సముద్ధరే త్వాంజ్ఞః స్వాధ్యభింశో హి మూర్ఖతా.

(భోజచరిత్ర.)

అనమానము నచ్చి యగ్రమునఁ బడసి. మానము మంటఁగలియుని! ప్రాణాదు స్వాధ్యమును సమర్థింపకొనలేను. స్వాధ్యము జెఱచుకొనుట మూర్ఖతకదా! కనుక నే నూహఁడు మఱుది పెండ్లికిఁగా నరియైన నన్నువచ్చి యనుసూరుఁ జేసికొనియెను. అన్వాని కైదుగురు మఱుదులు. వారు కడుసుదురులు. అంగబలము నరబలము రెండును గలిగి వీరికిని వీరికొడుసుగులకు వీఁపులమీఁద నుండును వివిధవిధముల వెఱపువీర్చువారు. అందును రెండవమఱుది సత్యనారాయణ మతీయుఁ బ్రబలుఁడు. ఇతఁ డీనడును నన్ని దంగసుధైర్యములు కంగబలము నభినవపరస్వతీప్రకటిక్రియహాముల నాంగుట కనబలము వ్యయపెట్టి యత్నించెను. అంతియే కాదు. బహిష్కరించెను. పాండుగృతర్హిచరిత్రముం బఠె నేను నూ తండ్రి పినతండ్రిల చరిత్ర వ్రాయఁదలపెట్టి మొట్టమొదలు తండ్రిది తత్పరంపర సాగినంతవఱకు వాగిని యింక బినతండ్రి చరిత్ర మెట్టికొంటిని. అందు గృతర్హినింతవఱకు దుర్మోక్షము బలగమునం బోలె ననేక పురుషులు స్త్రీలు బయలుదేరుచున్నారు. అందుఁ బినతండ్రి రెండవకొడుకున నుబ్బయ్య కొడుకులు నల్లుండు. నడతొంచెది. అందు రెండవకొడుకుచర్యలు వర్ణించువోఁ బడుగురాళ్ళ బాగిస్మాణులుంబోలెఁ గావీసాహిత్యమొదలైన కాలానుగుణ కర్మలకుం గడంగననియు సుబ్బయ్యయల్లుండు చేబియ్యము శివరామయ్య చరిత్రలో గావీలు త్రాగెననియు నేమేమో త్రాగెననియు బావమఱుదియైన యాసుబ్బయ్య రెండవకొడుకుని నీ పెండ్లి పేరంబులు నేనే చేతు నుండుమని లెన ధనవత్కుటుంబపుం బడులకు బాసటగాఁ జనయింట నుందుకొనెననియు నంటిని. ఇది తథ్యమో యతథ్యమో ధర్మమో యధర్మమో తరువాతఁ జెప్పుదునుగాని మనవారు మహానోషముగా నెందు మత్స్యరకార్య విది. పైన వేరి పేరు రెండుఁ బడినవో యా సత్యనారాయణ శివరామయ్య సుబ్బయ్య యాముగాడ్ల కాపత్రికలు పంపితిని. చిన్నగా నిది శిఖావర్కణమై చేబియ్యపుసోదరుల చిత్తనడ్డుములఁ దగుల్కొనియెను. రగుల్కొనియెను. బగ్గుచునియెను. పూర్వం గల నఱుపఱుచెను. పప్పు పట్టాభిరారుని బంధించెను. పిడుగురాళ్ళ పెనబ్రాహ్మణులఁ గొందఱుఁ బెడదారికి లొగెను. న న్నమ్మనాలిబూతులు దిట్టించెను.

కొట్టింపనుగూడఁ గొంత యత్నించెను. బహిష్కరమును బ్రకటించెను. పరగ్రామములకును బ్రతికలు పంపఁబ్రయత్నించెను. ఎప్పుడుచూచినను నీ చేబియ్యపు సోదరుల నిదియే యాంబోళనముం దుండజేసెను. వేయే? అహస్వప్తక మాకొంచు భూకంచముపుట్టినట్లే పొడకట్టెను. నల్లగొండ్ల నిజామాబాదు మున్నగు నానాద్రవ్యములఁగూడ నవ్యవ్రతియై సంపాదించిన సత్యనారాయణకాని తదనుయాయులుకాని

యెల్లదు నెఱిగిన యావిషయము కల్లయనుటకు వల్లకాక, మే మేమిచేసిన నీయన-
 కేమనయు మావిషయము వ్రాయుట కెవఁడు వీఁడనియుఁ బిడుగురాళ్ళ బ్రాహ్మణులు
 కాశీహోటలో యగలహోటలో యేదో పెట్టుదురుగాక! జానపాటి బ్రాహ్మణుల లేమి
 సామాన్య మేలుచున్నారనియు వీరుచేసిన యకృత్యము లేల వ్రాయలేదనియుఁ దాను
 బిచ్చ మెత్తుకొనుట లేదా యనియు నేమేమో తా మనుదురు. ఎవనిసంగతియు నీయన
 కేలయని నజ్ఞనంపన్యలుఁ బండితంపన్యలుఁ దుదకుఁ బరామర్శలేని పండితులుఁ బామ
 రులుపాడు పాటయే పాడుదురు. పరామర్శగల పండితులో, శ్లో. కథాషిఖిలు పాపానా
 మల మక్రేయనే యతఃయను నశ్శియ్యక్తోక్తి నగపఱతురు. అనవసర తత్కథాగానములో
 నయ్యక్తి యస్థలించుట యథార్థమే కాని యట్టి చక్రలేఖనమునఁ గాదు. ఇది
 స్వచరిత్ర. స్వచరిత్రలోను నీయది స్వీయచరిత్ర. స్వీయలు గనుకనే చేదీయ్యపు సోద
 రుల నిందుఁ జేర్చుకొనవలసివచ్చినది. శివరామయ్య బాపమఱది రామకృష్ణయ్యను
 బరిణామమొనర్చుననియే యుంచుకొనియెనో పనిపాటులు పొనరించుటకే యుంచుకొని
 యెనో నామందఱ నన నక్కఱలేదు. జనశ్రుతి యట్లు సాగినది. అది యనత్యమైన
 నట్లు ప్రకటింపవలె. అట్లుకాక యింకను రెండు కల్పించుకొని నాసంగతి ప్రచురించు
 టకు వీఁడెవఁడని నన్నుఁ దిట్టుట చిన్నపని. మిన్నపని గారు. మఱదిని గుఱించి యన్న
 మాట మరలుకొనుపనియైనను గావలె. ఏమేమో త్రాఁగెననిన, టీమొదలైనవని యేల
 యనుకొనఁగూడదు? జానపాటివారికి జామాతలై వంశానుక్రమణికలో వచ్చిపడి
 వర్ణమైరి కాని చేదీయ్యపుసోదరులు నిర్నిమిత్తముగా నిందింపబడినవారు కారు.
 అసల్యైలేఖనమును నమ్మును నాలిని దిట్టుటయు నిందకాని యున్నది యుగ్గడించుట
 నింద కానే కాదు. అది యథార్థకథనము.

క. పురివరదనీరు గోదా

వరిని గలసి యోగ్యమైనవడుపునఁ గడుదు

శ్చరితుండైనను గావ్యాం

తరమునఁ జెప్పబడి సావనచరిత్రుఁ డగుకా.

అని యపుకవిచెప్పినట్లు తమశేష నౌక విద్యుత్కవి కైకొని గ్రంథమునఁ జేర్చి
 యాచంద్రార్కస్థాయులఁ జేయుట కర్గింపవలసినదానికి మాటుగా నెగ్గించు నీ చేదీయ్య
 పుసోదరుల యజ్ఞతాపామృతుల విజ్ఞులు విమర్శింతురుగాక. భగవదాలయములఁ బ్రవేశించి
 పంచమలు బ్రాహ్మణుల బహిష్కరించినట్లే చేదీయ్యపుసోదరులు నన్ను బహిష్క
 రించిరి. సిగ్గుసిగ్గు. పాపము శాంతించుఁగాక. ఇక్కడి కీపాయిప్రసంగము పరిహరించి
 పశ్చాద్విషయమును బరిగ్రహింపము. కసివోక మసీబూసిగొన్నట్లు నాకు బహిష్క
 రము వేసితిమనియుఁ బరిసరగ్రామబ్రాహ్మణులకుఁ దెలియుటకుఁగాఁ బత్రికలు పంపితి
 మనియు నిట్లు చేదీయ్యపుసోదరులు శివా లాడియాడి చివరకుఁ బిడుగురాళ్ళ బ్రాహ్మణు
 లెవ్వరును దమయిండ్ల హవ్యకవ్యములకు నన్నుఁ బిలువఁగూడదనియు నాయింటి హవ్య
 కవ్యములకు వారెవరును బోఁగూడదనియుఁ దీర్మానించిరట. ఈనిబంధనకు బిడుగు

రాళ్ళ బాగ్నాణులతో కాక చేబియ్యపు సోదరుల బిలిచి పిల్లలనిచ్చి పెండ్లిండ్లు చేసిన జాన పాటి సుబ్బయ్య గారి కుటుంబమును భర్త శేషయ్య బంధమును చెంపియే వేసెనుగాని సద్బాగ్నాణుల సంతరించుకొను శక్తిలేని జానపాటి శశిరేఖయు బదులెరలు. మహాపద మహామియు రాలేదు. రోగియు చాలే కోరెను. వైద్యుడును బాలే కోరెను. ఇదివఱకే యేను పిడుగురాళ్ళ బ్రాహ్మణులఁ బిలుచుట లేదు. ఏనొక్కడనే కాదు. జానపాటి పురుషోత్తమగూడ. పురుషోత్తమే కాదు. మా విశ్వనాథమగూడ మామలఁదప్పుఁ బురోహితులఁ బిలుచుట మానివేసినాఁడు. మాపురోహితులు చిరకాలమునుండియుఁ జేబియ్యమువారు. వాస్తవమునకుఁ బురోహితుడనిన గురువే. కాని యియ్యది యాశీ తునికిండికి మాటిపోవుట యందఱు నెఱుంగదురు.

శ్లో. గురోర ప్యవలిక్తస్య తార్యాకార్య మజానతః

ఉత్పథం ప్రతిపన్నస్య తార్యం భవతి తాననమ్.

అను నభియుక్తోక్తి యహంకారపరీతుఁడైనచో నాగురువునుగూడ తాసింపు మని యనుచున్నది. అట్టిచో నాశీతులై యయ్యాశితభగ్ధము ననువర్తింపకున్న నవ్వార కెవ్వ రాదరింతురు ?

పిడుగురాళ్ళ బాగ్నాణులలోని కల్లఁ జేబియ్యమువారే శ్రాద్ధభోజనమున జానపాటి వారి కక్కఱకుపమ్యువారు. తక్కుంగల తద్దానిను బ్రాహ్మణులు జానపాటివారే. మా వాండ్రో. వాండుగొక పప్పు పట్టాభిరామయ్య యొక్కఁ డుప్పురాయివలె సున్న వాఁడు. వాస్తవమునకు వాండ్రే హస్తకవ్యముల నాహ్వానింపఁ దగినవాఁడు. అప్పుడప్పు డే మాహ్వానించుటగూడ వానినే. చేబియ్యముసోదరులు శిరస్సొట్టనము నేతుమను టచే బాప మవ్వఁడు భయపడి మాయింటి బ్రాహ్మణార్థమునకు రా మానుకొని నాఁడు. బ్రాహ్మణార్థమునకే కాదు. పలుకరించుటకుఁగూడ భయపడుచున్న వాఁడు. ఇట్టిభీరు విప్రుఁడైన నేమి ? శిష్టుఁడైన నేమి ? ఇంతకన్నను నిష్టులే శిష్టులే యెందఱో నాయంటి కేలేంచుచున్నారు. కనుక బాలుఁడై భయపడిన పప్పు పట్టాభిరామయ్యను గూర్చి పరితాపపడను గాని సపిండులైన జానపాటివారుగూడఁ జేబియ్యముసోదరు లలోఁ జేరి చిందులు ద్రొక్కుటకుమాత్రము చింతింతును. పాలకాటిపిల్లను బరిణయమా డుటమొదలగు పనులఁ బాప మా లక్ష్మీనారాయణ పాటింపక నాపండిత గౌరవమును బరిరక్షించుకొని పచ్చుచున్నాఁడట. వీరిద్వారముననే యేను విద్యత్కవి నై విట్ట పీఠగుట. బహుదూరస మగుపర దేశమనియేకాని పాలకాడు పతితభూమిషము కానే కాదు. అచటి బ్రాహ్మణులనేకులు బాలురదగ్గఱనుంచి పరితవేదశాస్త్రులై పరంగు చుందురు. అట్టి పాలకాటిపిల్లనర్థాంగిఁ జేసికొన్నందుల కప్పు డాక్షేపింపక తమించి విడిచినను బ్రకృత మాక్షేపించుటకు బయలువెడలిన పిడుగురాళ్ళ లక్ష్మీనారాయణ, బహుకాలమృతయగు ప్రథమ పాతివ్రత్యప్రస్తావము పరిత్యజించి పాలకాటిభాగ్య యొక్కయుఁ బ్రక్కయిండ్లభామల యొక్కయుఁ బాతివ్రత్యమును బరిశీలించి

మఱియు మాటలాడుఁగాక. స్త్రీరత్నం దుష్కులాదపి. దుష్కులమునుండియైనను స్త్రీరత్నమును దీసికొనవచ్చును. రమణీలోకమునకెల్లరత్నమనఁదగినది పాతివ్రత్యము గలదియే. ఇత్యాదిధర్మసూక్ష్మముల నించుకయు విచారించక యెవ్వరిలోనో యేకీభవించిన యీ వృద్ధునిమాటలు కేమికాని యుపకుఁడై యొక్కవిద్యలో నొకకొంత యోగ్యత యున్నదని యనుకొనుచున్న నాగభూషణము గూడ జీబియ్యపు సోదరులతోపాటు శివాలాడుట చిత్రమయ్యెడిని. మనను కత్తిరించు చున్నవఱు మల్లిఖితము లతనికి. పిడుగురాళ్ళబ్రాహ్మణులు పెద్ద పేరుపొత్తిపలతో నున్నవారని యేను మరల వ్రాయు నఱకు మన్నింపఁడఱు నన్ను. సంచారమునకుఁ జనినప్పు డీయన స్వగ్రామము పిడుగు రాళ్ళయని చెప్పుటతోడనే తద్దయు నైచ్చము కనఁబఱుతురఱు తత్రత్యులు. ఇట్లు జాతిమీదఁబెట్టి వ్రాయు వ్రాతలు జాతిలోని సర్వులకు సమన్వయించునో

శ్లో. వేదవిక్రయకర్తారో బ్రాహ్మణా శ్శౌచవర్జితాః
స్వాధ్యాయరహితాశ్చైవ శూద్రాన్ననిరతా స్సదా
అసత్ప్రతిగ్రహః ప్రియో జిహ్వైశ్చల్యసముత్సుకాః
పాఖండినో వికర్మస్థాః పరదారోపజీవినః.

(స్కాందమహాపురాణాంతర్గత నాగరఖండము 27 అ.)

సీ. భాషాంతరగ్రంథ పారాయణంబులే
స్వాధ్యాయవతన ప్రసక్తిగాఁగ
దుద్దానసంగ్రహ ధూర్వాహకత్వమే
వివితమా సత్ప్రతిగ్రహముగాఁగ
వేదబాహ్యమత ప్రవిష్టమానసతయే
పరమేశ్వరధ్యాన పరతగాఁగ
పారదేశిక వేషభాషావలంబమే
వర్ణాశ్రమాచార వార్తగాఁగ
పరసతీద్వారముననైన బ్రదుకుచెరువే
మాన్యమైన గృహస్థధర్మంబుగాఁగ
ధారుణికి నగ్గలంబైన భారమగుచు
ఉందు రేమందుఁ గలియుగమందు ద్విజులు.

(1 అ. 982.)

అనువాని నెటుల సమన్వయించునో నాగభూషణ్య ? కలికాలబ్రాహ్మణు లందఱును దిష్టస్మాత్రులేయని యొప్పుకొనవలయుఁగాదా !